

Степан Кищак

УКРАЇНСЬКА
УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМИНАРІЯ
В КРИНИЦІ

Цісик Омелян
*Директор Української учительської
семинарії в Криниці (1940-1944)*

УКРАЇНСЬКА УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМИНАРІЯ В КРИНИЦІ

Львів • 2009

В книзі використані матеріали з альбому
Осипа Величка “Чарівна Криниця”

*Автор висловлює щиру подяку
п. Роману Механіку
та його дружині Ірині
у перевиданні цієї книжки*

*Автор присвячує
Цю книгу 60-річчю
операції "Вієла".*

ПЕРЕДМОВА

Щоб з'ясувати, якою великою потребою було зорганізування тієї середньої школи, яка мала завдання готовувати вчителів для початкових народних шкіл, треба пригадати про обставини українського шкільництва в Польщі у міжвоєнні часи. Освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, а також певний рівень практичної підготовки і розвитку інтелектуальних сил людини. Освіта в рідній мові, навчання історії свого народу і його культурних надбань дає озброєння до дальншого розвою національної свідомості і сприяє формуванню народного патріотизму.

Пригадуючи ці енциклопедичні знання про освіту, слід згадати, що всі окупанти українських земель в різний спосіб обмежували освіту для українського населення, гальмували і придушували культурно-освітній рух українського народу, чим прагнули придушити національну свідомість аж до винародовлення. Засліплена шляхетською ідеєю великоодержавності, польська влада II Речі Посполитої вела шовіністичну політику супроти українського народу, а між іншим і в ділянці шкільництва, силою обмежуючи утворення української інтелігенції, добачаючи в ній найповажнішу перешкоду в процесах полонізації українського народу. Всупереч своїм зобов'язанням в міжнародних угодах та наперекір власній конституції, польська влада проводила національний гніт утворення українського університету, але й зліквідовано всі українські кафедри і доцентури у Львівському університеті, які існували за австрійської окупації.

Не дозволено й обмежувано організування середніх, а також і початкових українських шкіл. Прикладом дискримінації українського шкільництва, того, що давало підставу знання рідної мови – початкових шкіл, може послужити факт, що тільки у Львівській окрузі кількість тих шкіл впала з 2435 (1922-23 навчальний рік) до 457 (1935-36 навчальний рік).

На Волині і Поліссі, де поляки становили тільки 20% населення в 1938 р., було тільки 8 українських шкіл, 1459 польських і 520 двомовних. На Холмщині і Підляшші не було ні одної школи, в якій велося б навчання української мови, а крім того тут велося полонізацію методами “прусської гакати” – заборона всякої української культурно-освітньої діяльності. Замкнено також більшість православних церков, з яких частину замінено на костели, а понад 150 зруйновано або спалено. Коли і це не помогло, тоді влада розпочала насильство, пацифікації і нічні напади на ті села, в яких українці відмовлялися переходити на римо-католицизм, що тоді означало прийняття польської національності.

Окрему антиукраїнську політику застосувано на Гуцульщині, Бойківщині і Лемківщині. Тут різні польські етнографи доводили, що це окремі нації, або що це польські племена. І якщо їм не вдалося перевонати гуцулів і бойків, то на Лемківщині вони знайшли групу несвідомих людей, в більшості колишніх москвофілів, які протиставилися формуванню української національної свідомості серед населення Лемківщини. Видумано спеціальний “алфавіт для лемківської мови” (яка є діалектом української), ліквідовано навчання української літературної мови, придушено культосвітній рух в читальнях “Просвіти”. Щоб відірвати людей від впливу Української Греко-Католицької митрополії, створено окрему єпархію, підпорядковану Римові, а крім того створено “сприятливі обставини” для поширювання православ’я, яке на Холмщині жорстоко переслідувано. Це була типова винародовлююча антиукраїнська політика окупантів. Такі методи використовували німецькі окупанти, створюючи з польських гуралів, мазурів і кашубів окремі “нації”.

Безглазда, засліплена антиукраїнським шовінізмом політика жорстокого переслідування всього, що українське, велася і тоді, коли над Польщею зависли чорні хмари війни. З ходом нових окупантів, було “зрівняно” в правах всіх поневолених. На території Генерального Губернаторства українцям дозволено організувати вивчення української мови в початкових школах, а в Холмі і Ярославі українські суспільні діячі зорганізували середні загальноосвітні гімназії. Крім того, відчинено ще професійні середні торговельні школи в кількох містах (Володаві, Грубешові, Сяноку). Виявилося тоді, що можна відкрити більше початкових українських шкіл, але бракувало українських учителів. Молодь масово горнулася до освіти і до навчання рідної мови, яку донедавна тут, на захід від Бугу і Сяну, жорстоко переслідували. Виявилася пильна потреба

педагогічної установи для випуску учителів початкових шкіл. Завдяки зусиллям професорів Володимира Кубайовича і Омеляна Цісика, та інших українських громадських діячів, вдалося добитися дозволу і зорганізувати Українську вчительську семинарію в Криниці на Лемківщині. В листопаді 1940 року розпочало науку 60 учнів при невеличкому особовому складі вчителів.

Чому для такої важливої та вельми потрібної педагогічної школи вибрано курортне містечко Криницю, що лежить на західних рубежах Лемківщини? Гадаю, що на це вплинули такі обставини:

1) були тут будинки колишніх воєнних пансіонатів, які можна було без великих коштів пристосувати на школу і бурси (інтернати), що організували професори Кубайович і Цісик, добившись дозволу від німців;

2) в Криниці й околиці проживало кілька досвідчених педагогів середніх шкіл;

3) пильна потреба культурно-освітньої праці серед українського населення Лемківщини, яке, як уже згадувалось, було насичене різними баламутними пропагандами, щоб відірвати його від українського народу.

В цьому місці слід пригадати, що Лемківщина – це земля, на якій проживали українці на території, що займає близько 10 тисяч км² по обох схилах Нижнього Бескиду Карпат. Лемківщина простягається від ріки Попраду на заході до Сяну й околиці Ужгорода на сході. В літописах згадується, що жило тут руське плем'я білих хорватів, які були об'єднані в Київській Русі, а пізніше у Галицько-Волинському князівстві. Вже у XIV ст. нападники поділили цю територію, створюючи границю верхів'ями Карпат. Такий поділ був зроблений і після Першої та Другої світових воєн з тим, що територія на північному схилі Нижнього Бескиду відійшла до Польщі (так, як у міжвоєнному часі), на південному схилі до Чехо-Словаччини, а частина південного схилу на сході увійшла до Закарпатської області УРСР. Під час війни 1939-1945 рр. вищезгадана границя була встановлена поміж Словаччиною і Генеральним Губернаторством.

У 1944-47 рр. лемків насильно депортувала комуністична Польща з їх рідних земель, 1944-46 років – інші землі України, а в 1947 р. операцією “Вісіла” – на колишні німецькі землі на заході Польщі.

Згадуючи про Лемківщину і її сумну долю, хочу цим підкреслити факт, що організація на цій території Учительської Семинарії мала головну потребу і ціль. На школу вибрано будинок “Світ”, а на інтернат (бурсу)

вдалося придбати три колишні пансіонати: один, "Колонія", для хлопців і два – "Ренесанс" і "Седлісько" – для дівчат. Директором школи став професор Омелян Цісик, а його заступником – Андрій Мазикевич.

На зразок середніх шкіл того типу встановлено, що в Семинарії наука буде тривати 4 роки і закінчуватиметься іспитами на свідоцтво зрілості – з правом учителя початкової школи.

На перший курс (замість "класу" вживалося "курс") приймали учнів, які мали неповну середню освіту або закінчили 6-7 класів початкової школи, і добре склали вступні іспити. Крім того, велися підготовчі річні курси, після яких по позитивних іспитах курсантів зачислювалося на перший курс Семинарії. На четвертому курсі понад половину часу призначалося на госпітації – практичні заняття в 7-класній початковій школі в Криниці, де директором був досвідчений педагог Яків Сорока.

Навчання в школі вели: Омелян Цісик – українську мову на IV курсі, а також педагогічні предмети; Андрій Мазикевич – історію, географію, природничі науки (біологію, зоологію і ботаніку); Петро Кравчук – українську мову і госпітації; Тадей Росткович – математику, фізику і хімію; Роман Левицький – спів і музику (скрипка); Наталія Волошинська – рисунки, ручні роботи, руханку дівчат і українську мову на молодших курсах; Остап Дачкевич – німецьку мову; Остап Смулка – руханку хлопців і історію на молодших курсах; Яків Сорока – педагогіку, дидактику, психологію і госпітації.

Крім вищезгаданих учителів, по одному або два роки вчили: Кикилія Паліїв, Ольга Мазикевич, П. Міко, Т. Савчак і може ще інші учителі, яких не пам'ятаю. Як обов'язкові предмети були заняття з релігії, що їх вели шкільні катехити: о. Володимир Підсаднюк – для греко-католиків (був водночас настоятелем шкільної каплиці) і о. Петро Тарановський – для православних, який доїздив з села Фльоринка, де був парохом, а також новосянківським деканом. В літах 1940-1942 греко-католицьким катехитом був о. Стефан Дзюбина, тодішній настоятель греко-католицької парохії в Криниці (відсидів в тюрмі Явожно з тисячами депортованих лемків, помер в Перемишлі в 2005 р.).

Крім згаданих підготовчих курсів, у навчальному році 1943-1944 було зорганізовано однорічний курс для виховательок дошкілля (дитячих садків).

Як уже згадано, на початку існування семинарії науку розпочало тільки 60 учнів (був тільки перший курс), але вже в навчальному 1943-

1944 році було 400 учнів і понад 40 курсанток – виховательок дошкілля. Більшість, біля 80% учнів, це була молодь з Лемківщини, крім них були учні з Бойківщини, Засіяння, Ярославщини, Любачівщини. Було 6 учнів з Холмщини, 3 із Підляшшя, а також 4 із Закарпаття, 3 із Буковини і 3 із Пряшівщини.

Головною складовою соціальною частиною учнів були діти селян, і тільки приблизно 7-10% займали діти інтелігенції, переважно священиків обох віросповідань. Приблизно 70-75% учнів належали до Греко-Католицької Церкви, а 25-30% – до Православної. Більшість (65-70%) – дівчата. При школі був інтернат (бурса), один пансіонат “Колонія” для 120 хлопців, і два пансіонати – “Ренесанс” і “Седлицько” – для дівчат (блізько 200 учениць), це означає, що приблизно 75% учнів жили в інтернаті, а біля 25% на приватних квартирах, в тому числі учні, що походили з Криниці, Криниці-села і Солотвин (тепер ці села залучено до Криниці). Хочу тут пояснити, що подані відсотки – це дані орієнтаційні, приблизні.

За науку в школі і за проживання в інтернаті учні вносили грошову плату, а окремо в інтернатах треба було вносити оплату в харчових продуктах (мука, картопля, овочі і т. п.). Бідніші учні були частково звільнені від згаданих оплат або користувалися зі стипендійним фондом, який був створений з паразіальних внесків, Українського Допомогового Комітету та інших джерел. Книговодство інтернату вів Мирослав Котович (ідейний підпільний вихователь молоді) та Микола Філь (серед хлопців в бурсі “Колонія”).

В кожному будинку інтернату були настоятелі-вихователі, які свої функції виконували безпосередньо або за допомогою учнів старшого курсу. В інтернаті для хлопців вихователями-настоятелями були: до 1941-42 навчального року – Михайло Маханець, який був учнем IV курсу, в 1943-44 навчальному році – Остап Дачкевич, учитель, а в 1943-44 навчальному році – Остап Смулка, вчитель. В інтернаті для дівчат в “Ренесансі” настоятелькою була Тетяна Мигаль, а в “Седлицьку” – Наталія Волошинська, вчителька.

Життя в інтернаті проходило за суверим регламентом. Ціла доба була окреслена часом занять і відпочинку, без дозволу настоятеля учні не мали права виходити вільно в місто чи в парк. День розпочинався руханкою (надворі або в йодальні), тоді слідував сніданок і збірний вихід до школи (хлопці йшли бл. 1500 м, дівчата – бл. 500 м). Очевидно,

маршували в колоні – трійками, і обов'язково зі співом, а спів був майже концертом. Мешканці Криниці відчиняли вікна, щоб слухати “ранніх соловейків”. Після шкільних занять учні вертали зорганізовано до інтернату тільки тоді, коли всі курси закінчували заняття в один час, але був також обов'язок бути в інтернаті перед обідом. Після обіду був час на науку, а коли учень приготувався раніше, він мав вільний час на т. зв. “вільні заняття” аж до вечері. Після вечері – “вільні заняття” або наука до години 22-го, від якої обов'язувала “нічнатиша”. Сніданки і вечері завжди починалися співом якоєсь релігійної пісні або молитвою (закінчувались також молитвою). Улюбленою піснею хлопців була пісня до Божої Матері – “Просимо Тя, Діво, шлем до Тебе глас”, а також пісня за Батьківщину – “Боже, вислухай благання”, яку не всі вихователі толерували, наприклад М. Маханець, який мабуть побоюувався, щоб не образити окупантів. У часі Великого Посту співали пісні страдальні, а пізніше великомодні. По Різдвяних Святах – колядки. Як гриміла пісня 120 юнаків в ї дальніх інтернату “Колонії” може свідчити факт, що одного разу під час співу обірвалося бл. 4 м² штукатури зі стелі.

Харчування в інтернаті було дуже слабеньке. Не пам'ятаю, щоб на сніданок або на вечерю були якісь м'ясні вироби. В більшості це був чорний хліб (з домішкою ячменю, чи висівок і картоплі) – десь бл. 100 г, до цього мармелад з домішкою цукрових буряків, часом трохи маргарину, а до того чорна кава, підсолоджена сахарином. На обід готували дуже ріденські зупи, борщі, поливки, і до того кусочек хліба (часом). На друге була переважно картопля з різними овочевими “додатками” – соусом з “чорної житньої” муки з вареною (нарізаною кісточками) ріповою, яку лемки називали “карпелі” (бруква). Тільки час від часу був якийсь кусочек м'яса (яловичина або конина), а коли курсанти або їх батьки привезли оплату в натурі, траплялася свинина, у свята – щось з білої муки. При такому харчуванні курсанти-бурсаки були майже завжди голодні і чекали на пакунок від батьків або почастунок від інших курсантів, які отримали пакунок з харчами. Як ці тяжкі обставини суперечать фальшивим твердженням деяких польських публіцистів, які писали, що українці в Генеральній Губернії отримували харчові квитки такі самі, як німці! Недостачі в харчуванні, нестача мила, теплої постелі, одежі і взуття спричиняли численні захворювання: різні простуди, запалення легенів, сверблячка, а червінка так поширилася, що восени 1943 року треба було закрити школу. Згадуючи ті тяжкі обставини, в яких

жили учні семинарії, треба згадати і про те, що учні були змушені ще час від часу примусово працювати фізично в каменеломні, яка якраз знаходилась навпроти інтернату для хлопців, і де розбивали скелі на будову доріг. До тієї важкої праці йшли тільки хлопці, а натомість, до праці в садженій лісі йшли хлопці та дівчата. Це був відроблений “контингент”, щоб окупанти не забирали учнів на примусові роботи до Німеччини. Все те горе забувалося, бо підганяла потреба науки, але і юність мала “свої права”, бо радістю було вчитися і співати рідною мовою, мати кругом друзів і подруг.

В школі існувала Самоуправа, загальна, і на кожному курсі (класі). Пам’ятаю, що в Самоуправі школи головували старости: Дмитро Сабов, Нуся Овсіюк, Михайло Федак (організатор УПА на Лемківщині, псевдо “Смирний”, помер 23 березня 2005 р., похований на цвинтарі в Торонто, *стаття Лемківщина n. 2, 2005*), а в останньому році – Анатоль Вороняк. Самоуправа вела і спортивну діяльність. Це була юнацька спортивна організація на взірець довоєнних спортивних сокольських українських організацій. Цілість становив курінь, який ділився на дві сотні: жіночу (дівчат) і чоловічу (хлопців). Перед фізичними вправами завжди коротенько відбувалося заняття маршовою муштри, очевидно, зі співом. На жаль, діяльність гімнастично-спортивних занять була дуже обмежена з приводу маленької площа при школі, а передовсім, з приводу нестачі відповідного приладдя. Тому все обмежувалося легкою атлетикою і гімнастикою, і то тільки весною і осінню, бо взимку майже все “завмирало”. Тільки кілька місцевих учнів мали лижі, а ковзанами майже ніхто не користувався. Вдавалося, однак, майже щороку організувати шкільні змагання на майданчику при школі, або на випозиченому стадіоні. Відбувалися змагання з бігу, стрибків, метання, а раз вдався футбол і волейбол.

Для значної групи учнів гордістю було зачислення до складу шкільного хору, в якому співало 80 учнів і учениць. Його зорганізував і керував ним учитель співу і музики професор Роман Левицький – великий любитель рідної мови. Проби хору відбувалися в пансіонаті “Седлицько”, де була невеличка зала з фортепіано (роялем). Хор виступав на концертах з різних нагод для учнів школи, для мешканців Криниці, а також виїздив до Нового Санча, Сянока і до сусідніх лемківських сіл – Тилича, Верхомлі, Жегестова та інших. У програмі хор мав народні пісні в обробці славних українських композиторів: Лисенка, Леонтовича, Ніщин-

ського, Колесси та інших, а також пісні на лемківському діалекті (говірці). Багато місця займали й церковно-релігійні пісні, які хор щонеділі і свята співав на Богослуженнях в шкільній каплиці – на греко-католицьких, а часом на православних, бо тоді був справжнісінький народний екуменізм. Великим досягненням хору була поставлена (спільно з громадським криницьким хором) опера “Запорожець за Дунаєм”, в якій, у ролі Оксани була учениця Марійка Горошко, у ролі Карася – сам директор хору професор Роман Левицький, а Одаркою була Л. Крушельницька, яка тоді жила в Криниці. Опера з великим успіхом була поставлена в Криниці і Новому Санчі. Однак до найбільших досягнень хору семинаристів треба зачислити його участь у конкурсі хорів, який відбувся з нагоди сторіччя з дня народження М. Лисенка.

У конкурсі взяли участь тоді 100 хорів з Галичини і Лемківщини. Відбувалися окружні і повітові конкурси, на яких хори змагалися за участь в центральному конкурсі. І ось на окружному конкурсі в Криниці, в журі якого був Філарет Колесса (композитор), на центральний конкурс до Львова вибрано хор Учительської Семінарії.

Незабутнім переживанням хористів у заключному концерті у Львові, як єдиного учнівського хору, була висока оцінка журі з повним визнанням на адресу хору і грошовою нагородою. Хор зачислено до групи хорів-переможців, які виступили в заключному концерті в Оперному Театрі, а також у Стрийському Парку. Під час перебування у Львові хор був запрошений на зустріч з Митрополитом Андреєм Шептицьким, який теплими словами поздоровив хор за досягнення на фестивалі і поблагословив хористів, бажаючи їм здоров'я, успіхів в науці і дальших досягнень в діяльності для народної культури. Хористи в подяку заспівали Митрополитові “Многая Літа”.

Крім шкільного хору в 1943-1944 рр. існував ще “Камерний бурсацький хор”, диригентом якого був Микола Філь – учень IV матурального курсу. Цей хор нараховував 15-20 учнів, тільки жителів інтернату. В програмі мав переважно жартівливо-розважальні пісні, що їх виконували на “внутрішніх вечірках” в інтернаті, наприклад, на св. Андрія, на св. Миколая і в інші подібні вечори. В інтернатах організовано також культосвітні “вечірки”, на яких старші курсанти або запрошені гості читали доповіді на історичні та літературні теми. Також велися дискусії на тему культурної поведінки, наприклад, на вулиці, в розмові зі старшими, “за столом” і т. п.

При всьому треба підкреслити, що ані вчителі, ані наставителі інтернатів, ані учні не були ані германофілами, ані симпатиками окупантів, а вже сам директор О. Цісик не раз давав приклад антипатії до німців (очевидно, неофіційно і при довірених людях).

Хоч не все про життя і організаційну сторону Української Вчительської Семинарії тут описано, але головне те, щоб про цю школу не забули. Вона існувала до липня 1944 року і дала тільки два випуски – вчителів народних початкових шкіл, і кілька сотень юнаків та дівчат, що були насичені прагненням вчитися, в них розбудилася народна свідомість, яку вони несли в свої села і міста.

Прищеплене було почуття свободи для свого народу, боротьби проти всяких окупантів. Тож кілька колишніх учнів Семинарії віддало своє молоде життя за волю Батьківщини, а багато іх перейшли страшні знущання в тюрях і концтаборах. Лиха доля кинула багатьох у різні сторони світу, а деяким довелося жити між вчорашиими ворогами в поневірянні і приниженні.

Від часу, коли школа перестала існувати, минуло майже 63 роки. Колишні учні постаріли, багато з них уже нема серед живих, але всі, що залишилися, із гордістю споминають юнацькі літа, проведені в Учительській Семинарії в Криниці. Забулися холодні і голодні дні, хвороби і турботи, а згадуються тільки ті безтурботні дні нашої юності, нашої першої любові, монолітності друзів, веселої пісні, яка неслася попід хмарі над зеленими смерічками на горах – “Засяло сонце золоте; народ збудивсь зі сну; усе зірвалось, що живе” – ця пісня підбадьорювала і єднала.

Завдяки наполегливим старанням випускника IV курсу семинарії Осипа Величка і Милянича було створено 2-томний альбом з описом кожного студента семинарії всіх курсів, краєвидів, фотографій. 23-24 листопада 1991 року в Бережанах відбувся з’їзд колишніх семинаристів з України і Польщі. Семинаристи відвідали пам’ятник Богдана Лепкого 23 листопада 1991 р.

Багато семинаристів стали відомими науковцями, громадськими і церковними діячами в Україні, Польщі, США, Канаді, використавши те, що дала їм Криницька Семинарія.

Семинарист
Кицак

Омелян Пісик - філолог, літературознавець, публіцист, письменник, поет, перекладач, член Національної спілки письменників України та Асоціації української писемності та мистецтва. Дійсний член НАНУ та Академії наук України. Член Національної спілки журналістів України.

ЗОЛОТИМ ДЛУГОМ ОРАЛИ МИ

ЛЕМКІВСЬКИЙ ПЕРЕЛІГ

3 моїх лемківських споминів (Криниця 1940-1944 рр.)

Дивними-нерозгаданими шляхами провадить Доля людину: Коли я, по закінченні університетських студій, розпочинав свою учительську працю в Кіцмані, на Буковині, не могло мені прийти на думку, що я за 30 років (в 1940 році), для організації і провадження середньої школи (учит. семінарії) опинюся в далекій, мені досі зовсім незнаній Лемківщині... А так воно дійсно сталося.

По зайнятті союзними військами Галичини осінню 1939 року “накивав я п’ятами” Стриєві, в якому мені доводилося працювати на посту управителя семінарії “Рідної Школи”, опісля учителя держ. (польської) гімназії – та опинився нарешті в Кракові. Десь влітку, (серпень-вересень) 1940 року дістав я припоручення (за ініціативою нашого УЦК) зорганізувати на Лемківщині учительську семінарію для підготовки молоді. Місцем, де та школа мала постати, був спершу вибраний Риманів (властрою Романів). Тепер почалися мої поїздки для винайдення відповідного місця для приміщення проектованої школи. Не була це легка справа. В Романові не мож було знайти відповідного приміщення, коли згадано про Криницю, спротивилися тому місцеві власті: Опісля вислано мене аж над Сян, до Засяння (Дейч Пшемишль).

Тамошні українці врадувалися, що у них постане учительська семінарія. Та тут нараз справа “застрягла”, мабуть, німці доглупалися, що це була, б. свого роду “провокація” бо тоді ж були “дружні” відносини між Сталіном і Гітлером, товарообмін ішов як найкраще. І тут “під носом” союзів організувати Українську школу, стягти більшу кількість молоді – хіба на те, щоб викликати більш, а то й менш небезпечні політичні зудари та їх наслідки. Тому цей проект не був проведений в життя. Дивні почування ворушили мою душу, як я з цього боку Сяну глядів на тамтой бік, бачив союзських вояків... Кругом мертві, тихо, людей не видно!

Поки що мені не залишалось нічого іншого, як терпеливо ждати, аж німецькі компетентні чинники “договоряться” і дійдуть у своїх закулісних “пертрактаціях” до якогось остаточного висновку.

Врешті надійшов той час, у якому я одержав урядове повідомлення зі Шкільного відділу в Кракові, що я маю остаточне призначення, приступити негайно до організації Учительської семинарії в Криниці. Наші серця радувалися, що – немов у нагороду за таке довге упослідження – діжеться наша Лемківщина важливого культурно-освітнього осередку!

З кінцем листопада 1940 року переїхав я до Криниці і – по різних “хожденнях” по місцевих і повітових представництвах – почав організовувати школу, вишукувати приміщення для неї, шукати відповідні об’єкти, придатні на гуртожитки для шкільної молоді, зайнявся підбором учительських сил... тощо.

Учнів приміщено в двох, на цю ціль визначених, віллях, а школі прийшлося наразі проситися в “комірне” до будинку народної школи в Криниці-селі, за на 3 км. від Криниці-Живця.

10 грудня 1940 року з різних сторін з’їхались учні на вступні іспити до Учительської Семінарії на І та ІІ курси. До “підготовчого” курсу приймаються без іспиту. По кількох днях починається навчання... Тут же приходять теж поважні “пані й панове” – це кандидати на однорічний Педагогічний курс. Вони вже мають за собою гімназію, вже працювали в різних наших установах, а тепер хочуть за рік здобути фахову учительську освіту та стати носіями рідної культури в найдальших закутинах нашої Батьківщини.

І починається сіра буденна, а яка відповідельна і небезпечна праця! “Опіка” німецької нац.-соц. влади!!! – Молодь і учителі щоденно, не раз двічі на день, топчуть криницький асфальт і брук до Криниці-села. “Вусаті кандидати педагогічного курсу проводять “пробні лекції” в народній школі та дрижать, бо незабаром іспит зрілости. Нелегко живеться молоді. Вправді УЦ Комітет, але ж це війна, треба в неодному обмежуватися! Та – Криниця ожила, переродилася, дістала відмінне обличчя: з піснею на устах марширували трійки... Це питомці гуртожитків ідуть до школи. А в школі – ще панує літературна мова (на лекціях), але в часі перерви цілий “заповідник” українських говірок: переважно лемківська, але тут “холмщак” сперечається про щось “важливе” із закарпатцями, та буковинець з галичанином оповідають собі щось цікаве... школа й гуртожитки невпинно працюють над вирівнюванням різниць. Нелегко йде праця... але йде!

З кінцем червня 1941 р. закінчено перший шкільний рік. Статистика в тому шкільному році представляється так: підготовчий курс: 20, І курс –

54. ІІ курс – 36, педагогічний курс – 31. Разом 141(в т. ч.: 73 хлопці, 68 дівчат).

У дніах 25 і 26 червня відбулися іспити зрілості кандидатів Педагогічного курсу – 30 кандидатів дістало свідоцтво зрілості. Так ми одержали 30 молодих фахових учителів для навчання в народних школах.

У тому часі працювало по різних народних школах Лемківщини досить багато некваліфікованих вчителів (помічників). Шкільна влада дала припоручення зорганізувати для тих некваліфікованих вчителів 6-ти тижневий фаховий курс. Зголосилося 85 кандидатів(-ок). Серед гарячого літа і хвилевого “захоплення” вістками про перемогу німецької армії іде праця жваво вперед. – Кінець серпня: кандидати здають іспит зрілості. Допущено: 79, здало: 75.

Так минув перший рік праці, відповідальної, але вдячної. Перший лід проломано. Лемки зрозуміли! З найдальших закутин почали зголосуватись учні. Цей потішаючий, але й несподіваний наплив молоді спонукав шкільну владу утворити рівнорядні відділи. Так що в навчальному 1941/42 році мала наша школа, крім підготовчого курсу, мала 3 відділи І курсу, 2 відділи ІІ курсу, 1 відділ ІІІ курсу (разом 7 відділів). Число учнів: 331, хлопців 142, дівчат 189.

Більшість учнів живе в гуртожитку (бурсах). На ту ціль відступила управа міста, заходом Українського Допомогового Комітету в Криниці, три просторі віллі. Дівчата поміщені в двох, хлопці – в третьому будинку.

Молодь – це переважно (78%) селянські діти з Лемківщини (повіти: Новий Санч, Горлиці, Сянік), решта з Холмщини і Грубешівщини, Галичини, з Буковини, з Закарпаття, з Райху.

Молодь Лемківщини – цікавий матеріал! Примітивізм при вродженні інтелігенції. Деяка недовірливість, успадкована по батьках. Реалізм при оцінюванні життєвих фактів. Тверезість розуму. Сильно вкорінене почуття відрубності від поляків. Над українською національною свідомістю треба ще багато праці. Залишки москофільства між молоддю непомітні. Освоїти їм українську літературну мову – неважко. З перспективи часу, сьогодні на еміграції, доводиться часто робити підсумки тих серед лемків нажитих спостережень і цінних досвідчень: Бачилось як на очах розвивалося, росло, національно укріплювалось це покоління! І невимовно болить душа, як згадати, що зробили новочасні “нерони-фараони” з тою гарною, здоровово віткою народу, викидаючи його на мізерне животіння в чужій-чужиниці! “Чи буде суд, чи буде кара??...”

Як поступав розвиток нашої школи, видно з дальншого її росту: В новому навчальному 1942/43 році мала школа 9 відділів, а в них 407 учнів (в т. ч.: хлопців 169, дівчат 238).

Учительський Збір складався з 12 учителів, в т. ч. 4 допоміжних (доходячих), які мали тільки кілька лекцій тижнево. Наши учителі вкладали багато праці та все мали перед очима свого роду “переліг”, на якому їм доводилося – “орати”. На цьому місці мушу з вдячністю згадати “мого” учителя співу і диригента нашого хору, проф. Романа Левицького, який не жалів ні часу, ні труду, щоб зорганізувати в нашій школі серед учнів і учениць ентузіястів нашої пісні, з якими опісля (мабуть 1943 р.) їх улюблений проф. Ромцьо їздив на конкурс хорів, які одержали визнання і нагороду. (Ще досі у мене на видному місці “пішається” знімка-фотографія того криницького шкільного хору: 30 хлопців і вверх 30 дівчат – в народних строях, а посеред них – щасливий та поважний диригент проф. Роман Левицький).

В часі своєї праці на становищі управителя Учительської Семинарії мені часто було необхідно контактувати з німецьким Шкільним відділом у Krakові, звідки я одержував різні вказівки і поручення, які доводилося опісля виконувати, або... розумно обминати. В часі тих кількох років я мав нагоду переконатися і дивуватися, якими дивними і незрозумілими для нас шляхами ішла “політика” німецької влади. Наша школа підлягала Шкільному відділові при Ген. Губернаторстві, якого шефом був симпатичний і культурний віденець – шкільний радник Шуберт. Він увесь час попирав мене, годився з моїми пропозиціями, а дечого “не бачив”. У червні 1941р. зараз після вибуху німецько-советської війни, мені довелося в урядових справах бути в Шкільному відділі у Krakові.

Пан Шуберт був дуже врадуваний, приймав мене дуже ввічливо і на закінченні поважно сказав менш-більш таке: “Пане Директоре! Тепер на Вас і Ваших учителях тяжить дуже важкий і важливий обов’язок: Ви мусите виховати багато добрих учителів! Україна буде їх потребувати!!!” – Не минуло й двох років, як той сам “Шуральт” нашою школою не інтересувався, а на мої прохання заглянути до нас махнув значуще рукою і сказав: “Ви то добре робите, робіть так далі”. І нам – не залишилось нічого іншого, як “робити так далі”. У днях 17-20 травня 1943 р. відбувся в нашій школі перший правильний іспит зрілості: 45 кандидатів одержало право навчання в народних школах... Лемківщина дістала нових, молодих, фахових учителів!

— Надійшов новий навчальний 1943/44 рік. Хоч чути було в “повітрі” якісь непевні, часом загрозливі “подуви,” однаке ніхто із членів учительського збору не мав на думці схоронитися десь у “затишному місці”. Навчання йшло “повною парою”. Ще до того зорганізовано в цілому шкільному році Курс для садівничок, які при кінці здавали рід матури. Шкільні класи були переповнені, треба було для деяких предметів назначувати навчання в пополудневих годинах. Число студіюючої молоді разом з садівничками, доходило до 500!

Коли ми у вересні 1943 р. починали новий навчальний рік, не сподівалися, що воєнні дії і політичні обставини знівечать нашу працю, розв'ягть наші надії на так гарно започаткований культурно-освітній розвиток Лемківщини, що більше: цей тихий закуток нашої Батьківщини доведуть до руїни, а самих лемків насильно виселятимуть і брутально викинуть з їхньої прадідівської землі...

Уже напровесні 1944 р. почали напливати утікачі зі сходу. Вони до певної міри збільшували непевність нашого “завтра”, але реальна дійсність веліла нам, незважаючи на ніщо, робити свою роботу! Ми хотіли “за будь-яку ціну” закінчити шкільний рік, хоч нашу працю утруднювали різні непередбачені обставини. Ми мусили примістити “у себе” частину евакуйованої української гімназії зі Станіславова з її директором Й. Левицьким, учительським збором та учнями. У них навчання відбувалося пополудні, по заняттях у нашій семинарії.

Зближався непевний час. Недобитки німецьких військ утікали на захід. Запілля вірило у фюрера і його “чудо.” Німці почали “латати діри”, почали по школах набирати юнаків до т. зв. ФЛЯКу (помічна служба противовітряної оборони). У школі з’явилися офіційні представники з наказом той набір якнайкраще та якнайскоріше провести! Важке й небезпечне було становище управителя школи. Треба було поступати обережно, показуючи зверху “прихильну нейтральність”. Ті “панове” (було їх двоє) дали наказ скликати учнів, улаштувати зібрання і вимустили зголоситися до ФЛЯК-у. Відповідно поведеною з мого довірчого припоручення “контр-пропагандою” хлопці мали зголоситися “завтра”, порадившися вдома зі своїми батьками. Наша школа, чи радше наши юнаки мали щастя, що німці з тим набором “спізнилися”. У нас уже відбувся недавно іспит зрілості, а тепер якраз роздавали учням кінцеві річні свідоцтва. Наші “новобранці” порозбігалися по своїх хатах, деякі, для певності, на якийсь час поховалися. На другий день зі старших,

мабуть, ніхто не зголосився. Кілька молодих з'явилося, але їх відіслали додому, з браку приписаного віку.

ПІСЛЯМОВА

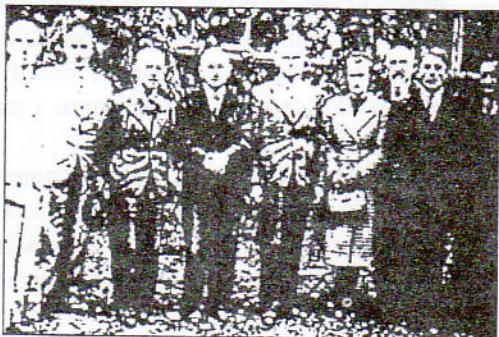
Минуло вже 25 років, як наші юні лемки попрощали свою школу, яку вони так любили і так нею дорожили... Частина з них пішла "у світ" з закінченою фаховою освітою, а частинаа, разом зі своїми насилу виселеними батьками – у чужі світи з невимовним болем по втраченій Батьківщині...

А що ж сталося з тим живим словом, з тим скарбом, яким молодь живилася на лекціях рідної літератури та історії? Де ділася та рідна пісня, якою дзвеніла не тільки школа, але майже ціла Криниця? Чи пропало те все? Чи наша, учителів, праця пішла на марне? Чи сліду по ній не залишилося? Важко на ці питання відповісти... Знаю тільки, що велика частина юнаків заповнила ряди УПА. Вони довгий час проводили бої з ворожими військовими частинами та були провідниками маршових відділів на своїх, їм так добре знаних, верховинах...

І ми всі певні, що прийде час, в якому наша Лемківщина знову заселиться нашими людьми, а між ними будуть і ті, що колись ходили до нашої Школи в Криниці.

**ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ
УКРАЇНСЬКОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМИНАРІЇ
В КРИНИЦІ (1943 рік)**

Кравчук Петро
Мінко Юліян
Левицький Роман
Директор Цісик Омелян
Др. Кубійович Володимир
Волошинська Наталія
Росткович Тадей
Радкевич Остап
Мазикевич Андрій

Мазикевич Андрій

Андрій Мазикевич народився в м. Угнів Рава-Руського повіту Львівського воєводства (тепер Польща). До гімназії ходив у м. Жовкви.

Університет закінчив у Львові. Працював у Косьцяні на Поморі, відтак в Іновроцлаві (Польща). У 1940-1944 роках викладач і заступник директора в Українській учительській семинарії в Криниці. З 1945 року працював у Цешині, де тяжко захворів. Помер 19 листопада 1946 року. Похований у Цешині.

Росткович Тадей

Тадей Росткович до 1939 року викладав математику в Чоловічій українській гімназії в Перемишлі. З 1940 по 1944 р. – викладач фізики і математики в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1945 році виїхав на Захід. Одружений. Є дві дочки.

Дачкевич Остап

Остап Дачкевич викладач німецької мови в Українській учительській семинарії в Криниці (1942-1944 р.) і вихователь в чоловічій бурсі "Колонія". У 1944 році, по закриттю семинарії, виїхав у Німеччину.

Кравчук Петро

Петро Кравчук викладав українську літературу в Українській учительській семинарії в Криниці (1940-1944 рр.). Після закриття семинарії виїхав на Захід.

Левицький Роман

Я, Роман Левицький, народився у 1908 році. Після закінчення Krakівського університету учителював у Krakові, згодом одержав учительську посаду в гімназії Рідної Школи в м. Яворові. З 1937 по 1939 р. – учитель гімназії у м. Самборі. У 1939 році переїхав до Krakова, а потім до Нового Санча на посаду шкільного інспектора. З 1940 по 1944 р. – учитель співу і музики та диригент учнівського хору в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1945 році переїхав на Захід. З 1951 року диригент хору і керівник капели бандуристів. Проживаю у США і керую великим хором.

Левицька Ірена

Я, Ірена Левицька, народилася 15 жовтня 1910 року в селі Nagачеві на Ярославщині. До 1939 року працювала вчителькою і управителькою Рідної Школи в м. Самборі. З 1940 по 1944 р. – вчитель початкових

класів у Криниці. Вела показові години для студентів української учительської семинарії, які проходили практику на базі школи в Криниці. При школі був дитячий хор, який організувала у 1940 році. У 1945 році опинилася з родиною в Німеччині. Живу у США і беру активну участь у науково-суспільному житті української громади в діаспорі.

Мазикевич Ольга

Ольга Мазикевич народилась у м. Тернополі в сім'ї залізничника. Педагогічну освіту одержала у рідному місті. Вчителювала у с. Городище біля Тернополя. З 1940 по 1944 р. – вчитель у Криниці-Селі. Вела показові лекції в початкових класах для студентів Української учительської семинарії, які проходили практику при школі. Крім госпітації, – вчитель-предметник на молодших Курсах у семинарії. Чоловік Мазикевич Андрій – заступник директора семинарії по навчальній частині. У 1945 році переїжджають у м. Цешин. Після смерті чоловіка у 1946 р. емігрує з родиною до США. Бере активну участь у громадському житті у діаспорі.

Мінко Юліян

Юліян Євген Мінко народився у 1893 році в селі Конюхів Стрийського повіту Львівського в-ва. Народився у народній школі і гімназії в Стрию. Студіював у Віденському університеті й інституті Фюте, звідки брав участь в експедиціях до північної Африки (в зоологічних). Закінчив студії у Львівському університеті. Був учителем природи і географії у гімназії в Стрию, Тернополі і Поб'яніцах, середній Польщі. У 1939 році переїхав у Криницю. З 1940 по 1944 р. викладав біологію в Українській учительській семінірії в Криниці. У 1944 році виїхав до Німеччини, потім до Австралії. Поселився в Тасманії, де помер у 1970 році. Був активним членом Українського Наукового Товариства ім. Т. Шевченка (НТШ).

Смулка Євстахій

Я, Євстахій Смулка, народився в 1909 році в Тернополі в родині вчителя. У 1928 році закінчив Бережанську класичну гімназію. У 1938 році закінчив Краківський університет, відділ фізичного виховання. У 1939 році працював робітником-монтажером у фірмі “Сіменс” в Krakowі. З 1941 по 1944 р. – викладач фізкультури в українській учительській семинарії і вихователь в чоловічій бурсі “Колонія” в Криниці. У 1945 році переселився в УРСР в м. Станіслав (тепер Ів.-Франківськ). Працював учителем у середніх школах № 7 і № 13. з 1970 року на пенсії. Одружений: дружина Меланія Копистянська. Маємо троє дітей: Юрій, Ярема і Орися. Юрій – інженер-хімік, Ярема і Орися – викладачі музики.

Сорока Яків

Яків Сорока – директор школи в селі Криниці і викладач педагогічних предметів в Українській учительській семинарії в Криниці (1940-1944 рр.). Одружений. Є дочка.

Підсаднюк Володимир

Володимир Підсаднюк народився у 1915 році в м. Новому Санчі на Лемківщині в сім'ї залізничника (тепер РП). Навчався і закінчив гімназію в Новому Санчі. Богословію студіював у Львові. У роках 1942-1944 – катехіт в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1945 році переїхав в УРСР у Львівську область, де був священником у селах Перемишлянського району. Помер у 1977 році. Похований в селі Великі Глібовичі Перемишлянського району. Залишилась дружина Мирослава і четверо дітей.

Петро Тарановський

Петро Тарановський народився у 1900 році на Волині. Закінчив Духовну семінарію. Працював в с. Дубечно Ковельського повіту до 1928 р., з 1929 по 1945 р. був священиком в с. Фльоринка на Лемківщині, з 1941 по 1944 рр. – катехит в Українській учительській семінарії в Криниці. У 1945 році переселився в УРСР. З 1946 по 1962 р. – настоятель кафедрального Собору в Кіровограді. У 1962 – 1977 рр. – парох у с. Димівці Миколаївського району на Львівщині. З 1977 по 1983 р. – священик у м. Гадячі, а з 1983 по 1988 р. – мешкав у м. Шпикові у дочки, де помер на 88 році життя. Похований у м. Гадячі.

Степан Дзюбина

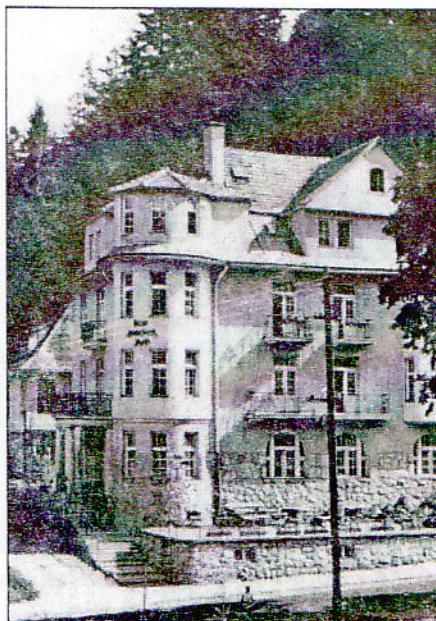
Народився о. мітрат Степан Дзюбина 11 листопада 1913 р. в с. Гладишові на Лемківщині. Початкову освіту здобув у рідному селі, а гімназійну освіту завершив у 1932 р. в Горлицях. Після успішного закінчення семінарії 13 березня 1938 р. в катедральному соборі св. Івана Хрестителя прийняв з рук перемиського єпископа Йосафата Коциловського тайну Священства. Отець С. Дзюбина виконував свої душпастирські обов'язки на парохіях: Ждиня, Явірки, Злочине, Криниця, Нова Весь та ін. У 1947 році інтернований в концентраційний табір в Явожні і пробув там аж до грудня 1948 року. Після звільнення о. Степан продовжив свою душпастирську працю на теренах Польщі. Після смерті о. мітрапата Василя Гриника примас Вишінський призначив о. С. Дзюбину генеральним вікарієм Української Греко-Католицької Церкви в Польщі. За час своєї каденції о. Дзюбина значно розбудував і зміцнив українські греко-католицькі парохії. Помер в м. Перемишлі у 2005 році.

Волошинська Наталія

Наталія Волошинська, народилася 14 липня 1914 р. в селі Липа біля Бірчі (тепер РП) в сім'ї священника. Навчалася в селі Сушиці, а згодом у приватній жіночій гімназії в Перемишлі. Першою вчителькою малювання була Олена Кульчицька. У 1934 році закінчила гімназію і поступила у Львів на українську і польську філологію. До 1939 року сту-

Будинок "Світ" учительської семінарії в Криниці, 1940-1944 р.

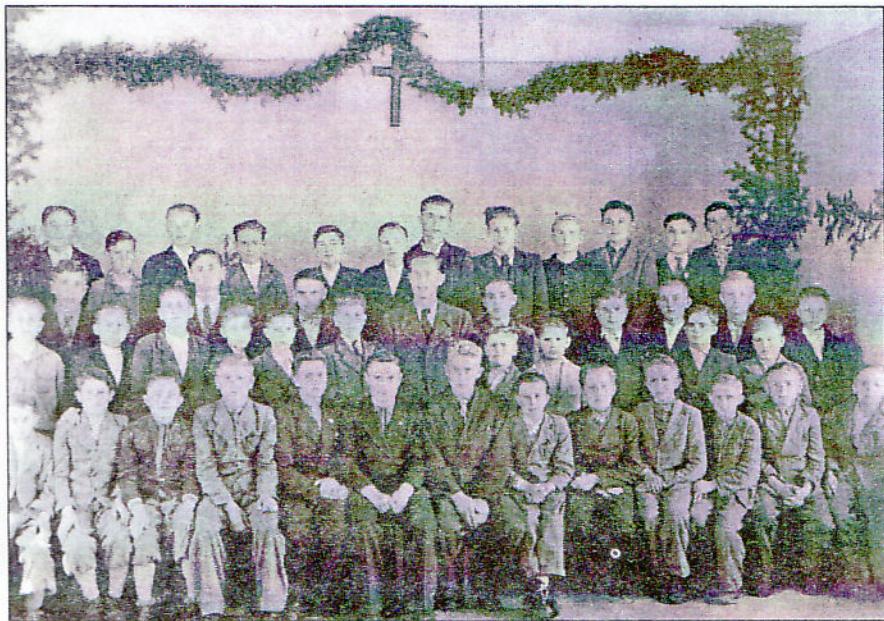
Бурса учительської семінарії в
Криниці, професорська колонія.
1940-1944 р.

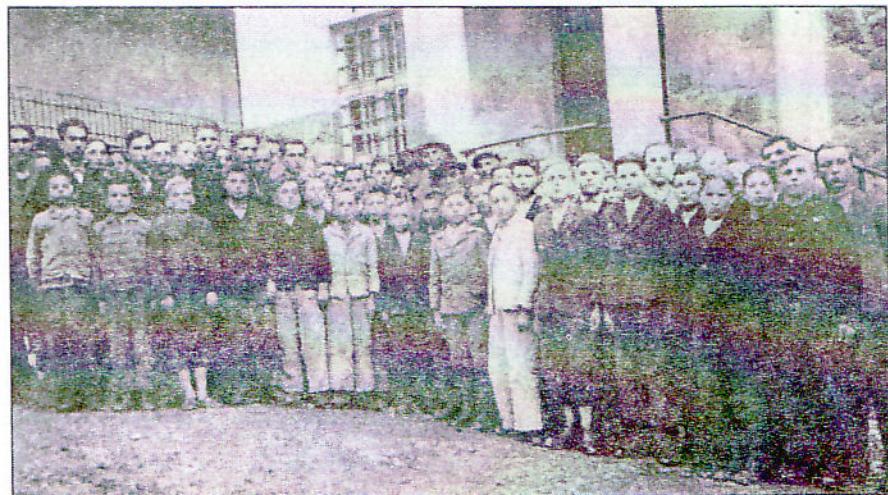
Студенти учительської семінарії групи ІІ-а на стадіоні в Криниці, 1943 р.

Ренесанас – дівоча бурса учительської семінарії в Криниці, 1940-1944 pp.

Студенти І курсу Української учительської семінарії, 1941 р.

Студенти учительської семінарії перед бурсою в Кривому Розі, 1941 р.

Всередині проф. Кубійович В., дир. Цісик О., проф. Кулицький

Криниця 1941 р. Студенти учительської семінарії (найстаріший курс).

Учителька Наталія Волошинська, викладач рисунку в семінарії та її учні
Кицак Степан і Красовський Іван. Львів, 1956 р. Шевченківський гай.

Студенти ІІ курсу учительської семінарії, 1943 р.

Студенти семінарії на горі Яворині біля Криниці, 1942 р.

діювала рисунок, малярство і різьбу у вищій художній школі у Варшаві. З 1940 по 1944 р. навчала рисунку, малюванню та ручної праці в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1953 році переїхала до Перемишля, де проживає і сьогодні. У 1945 році мешкала в Щавнику, два роки в селі Вафка біля Фльоринки та шість літ в Сілезії в Гоголені.

ВИЗНАЧНІ СТУДЕНТИ УКРАЇНСЬКОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМИНАРІЇ В КРИНИЦІ

Дубець Олександр

Олександр Дубець, народився 14 сепня 1926 р. в селі Фльоринка на Лемківщині (тепер РП). Вчився в Українській учительській семинарії в Криниці. З 1956 року учень духовної семинарії у Варшаві, потім студент Православної секції ХАТ. Магістр богослов'я, священик у с. Висова Галицького повіту, переведений до Сальникова біля Перемишля. 1966 році декан у Сяноці. У 1983 р. у чині протоієрея пострижений в ченці з іменем Адама і возведений в сан архімандрита, а 30 січня переведено хіротонію в єпископи. З 30 жовтня 1983 р. Владика Адам – єпископ Перемисько-Новосанчівської єпархії.

Величко Осип

Осип Величко народився 4 серпня 1922 р. в селі В'язівниця Ярославського повіту (тепер РП) у родині священика. Дитинство прошло на Лемківщині. 7 класів закінчив у Сяноці. З 1933 по 1939 навчався в Українській чоловічій гімназії в Перемишлі, а з 1940 по 1943 р. в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1943-1945 рр. вчителював у Боську та Одрехові Сяніцького повіту. У 1945 році депортований в УРСР, у Бережани Тернопільської області. Працював у бібліотеці, відтак

директором районного будинку культури. У 1949 р. переїхав до Стрия Дрогобицької обл.

Працював у дитбудинках Стрия і Сколе – інструктором з трудового навчання (1950-1955 рр.). В 1955 р. переведений у середню школу №5 – вчителем виробничих класів. З 1973 по 1983 працював у сувенірному цеху Стрийського лісгоспзагу – різьбярем.

З 1982 року – пенсіонер. З 1960 р. – член літературно-мистецького об’єднання “Хвилі Стрия”, а з 1966 р. – член художнього фонду СРСР. Нагороджений грамотами міського обласного відділу народної освіти та Міністерства УРСР, дипломом управління культури, грамотами за участь у виставках 1982-1983 р. в Києві, ювілейною медаллю “За доблесну працю” (1970 р.), медаллю “Ветеран праці”, значком “Лауреат II всесоюзного фестивалю народної творчості” (Москва, 1987 р.). Має вісім персональних виставок: Стрий 1972 і 1982 рр., Дрогобич – 1972 і 1982 рр., Бережани – 1986 р., Самбір – 1988 р.

У книзі письменників з Яворівського “Крила, вигострені небом” (Вид-во “Молодь”, Київ, 1975 р.) вміщений нарис про його творчість “Літа шукань і звершень”.

Одружений. Дружина Марія. Має дві дочки: Богдана – вчитель, Ярослава – журналіст.

Дмитришин Василь

Василь Дмитришин народився 14 січня 1925 року в селі Барвінок на Лемківщині. Навчався в рідному селі Й Дуклі та в Українській Гімназії в Перемишлі. З 1940 по 1943 рік – студент Української учительської семінарії в Криниці. У 1947 р. виїхав до США де у 1950 р. здобув бакалавра в університеті штату Арканзас, магістра – 1951 р., а у 1954 р. – доктора історичних наук на Каліфорнійськім університеті в Барклей.

Одружений. Дружина Вергінія. Має дві дочки: Софію і Тоню та внучку Єлизавету.

З 1955 р. викладав історію Європи та Росії на Портланд Стейт Унів. в штаті Орегон. Був запрошений викладати в Унів. США, Канаді, Японії, Кореї, Тайвані, Німеччині, Франції та Югославії, у 1941-92 рр. в Москві, Києві та Празі. З 1985 по 1989 р. був замісником директора Інституту Міжнародної Торгівлі в Орегоні. Жив 9 місяців у Німеччині (1967-68 рр.) і 6 місяців у Японії (1979 р.), де робив досліди.

Написав багато праць з історії (підручники для студентів та статті і рецензії у журналах. Найважливіші праці: *Moscow and Ukraine* (1956), 310 ст.; *USSR: A Concise History* (4 видання, 1965-84), 697 ст.; *A History of Russia* (1976), 648 ст.; *Imperial Russia* (1968-91), 558 ст.; *Russia Expansion to the Pacific and to the North* (1985-89), 3 томи, 1687 ст. Всі праці є англійською мовою, і вийшли друком в США, Канаді, Японії, Кореї Франції, Німеччині, Італії, Англії та Югославії.

У 1991-93 рр. був президентом Американської Асоціації Україно-зnavства. Познайомився з багатьма науковцями, бізнесменами та державними діячами. У 1993 р. запрошений ректором Києво-Могилянської Академії дати пораду як є організовані та як працюють університети в Америці.

Кітік Василь

Василь Кітік народився 11 квітня 1923 року в селі Мисцові Кроснянського повіту на Лемківщині (тепер РП) в селянській родині. З 1942 по 1943 рр. навчався в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1943-1944 навчальному році учителював у місті Дуклі. У 1945 році депортовано з УРСР. У 1951 році закінчив Львівський політехнічний інститут. У 1955 році захистив кандидатську, а в 1967 році – докторську дисертацію. З 1963 року заступник директора Львівського інституту геології горючих копалин АН УРСР. Член-кореспондент АН УРСР в 1962 р., з 1957 по 1983 р. надрукував 168 наукових робіт, в тому числі сім монографій. Нагороджений кількома урядовими медалями, а також Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Помер 24 липня 1984 року. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі. Дружина Стефанія – викладач математики у Львівському державному університеті. Вже на пенсії. Два сини: Іван, 1958 р.н., і Андрій, 1962 р.н. Обидва закінчили Львівський університет.

Петро Пиртей

Автор Словника лемківських говірок.

Національна академія України 2004 р.

с. Смерековець (нині покійний).

Філь Микола

Микола Філь народився у 1923 році в селі Запалів Любачівського повіту в селянській сім'ї. Чотири класи закінчив у рідному селі. З 1942 по 1944 рік навчався в Українській учительській семинарії в Криниці. Із бурсацьких студентів організував камерний хор, який нараховував 15-20 учнів. У 1947 році прибув до Мюнхена в Німеччину. Був студентом Українського Вільного Університету, на якому захистив звання магістра, а опісля – доктора гуманітарних наук. Кільканадцять років очолював редакцію часопису для молоді. Пройдені тяжкі літа в праці і науці відбилися на здоров'ї. хворів коротко, помер на 60 році життя 27 липня 1983 року в Німеччині. Похований в Мюнхені. Дружина Миколи Філя – борець УПА на Лемківщині. Завдяки їй народний хор “Лемковина” 2 рази побував у Мюнхені, Штутгарті і Ульмі. Був командиром УПА на Лемківщині.

Кищак Степан

Степан Кищак, народився 12 січня 1928 року в селі Балутянка, повіт Сянік (тепер РП), в сім'ї відомого лемківського майстра художньої різьби по дереву. З 1941 по 1944 р. навчався в Українській учительській семинарії в Криниці. Закінчив три курси. У 1945 році депортований в УРСР у м. Бережани Тернопільської області, де в 1946 році екстерном закінчив підшколу. У 1946 році поступив у Львівський державний університет. Закінчив 2 курси, а у 1948 р. перевівся на заочний відділ (англійська філологія). Працював учителем англійської мови у Жовкові до 1950 року.

З 1950 по 1951 р. працював учителем англійської мови в середній школі і методистом в Інституті вдосконалення вчителів у Станіславові. У 1951 році переїхав до Львова. Продовжував навчання у ЛДУ і працював учителем СШРМ до 1952 року. У 1951 році організував цех лемківської різьби по дереву при артілі ім. Лесі Українки у Львові. З 1952 року, після закінчення ЛДУ працював викладачем англійської мови у Львівському політехнічному інституті. Одружений. Дружина Тереза, хористка н. х. “Лемковина”. Має дві доньки: Ольгу і Марію. Член Спілки художників України з 1962 р. Член бюро секції народно-

прикладного мистецтва. Є членом художньої Ради народно-прикладного мистецтва.

З 1998 р. працює ст. викладачем англійської мови у Львівській Національній Академії мистецтв. Степан Кищак як народний майстер зробив вагомий внесок у скарбницю української культури, зокрема образотворчого мистецтва. Брав участь у 34 республіканських, все-союзних і закордонних виставках. Його роботи знаходяться в музеях України, Польщі, Болгарії, США і приватних збірках. До 750-річчя м. Львова президент України В. А. Ющенко присвоїв йому почесне звання “заслужений майстер народної творчості України”, а також був нагороджений міністром Культури України п. Ліховим Ігорем.

С. І. Кищак бере активну участь у громадському житті, у діяльності товариства “Лемківщина”, хору “Лемковина” та Львівської Національної Академії Мистецтв. Випустив наукову книгу-альбом – “Корені лемківської різьби” та організував у себе музей “Лемківської різьби і писанок”. Його дружина Тереза – народний майстер ужиткового мистецтва і поширює це мистецтво.

Красовський Іван

Іван Красовський, народився 22 жовтня 1927 року в селі Дошно на Лемківщині (тепер РП) в сім'ї селянина. Початкову школу закінчив у рідному селі і Риманові. Навчався в Українській учительській семінарії в Криниці у 1944 році закінчив III курс. у 1945 р. депортовано в УРСР. У 1948р. закінчив Теребовлянський культурно-освітній технікум, бібліотечне відділення, а в 1952р. Львівську юридичну школу. У 1956 році – історичний факультет ЛДУ ім. Ів. Франка. З 1953 по 1957 рр. – організатор лекцій т-ва “Знання”. З 1957 року став науковцем у Львівському історичному музеї, а з 1969 року – народної архітектури та побуту у Львові. З 1962 року – член спілки журналістів. В “Нашому Слові” друкується енциклопедична серія “З історії та культури Лемків” (з 1977 р.), яка складається з понад однієї тисячі статей з історії, культури, побуту, мистецтва і літератури Лемків. Монографія “Матеріальна культура Лемків другої половини XIX – першої половини ХХ століття”, “Походження Лемків у світлі прізвищ Йосифівської метрики 1787/1888 рр.”. У 1989р. був одним із засновників товариства “Лем-

ківщина” і першим заступником голови до 1990 року. З 1992 р.голова правління ФДЛ у Львові. Маю дочку Оксану і внука Андрійка.

Федак Михайло

Михайло Федак, син Теодора, народився у 1923 р. в селі Ропянка Кроснянського повіту на Лемківщині (тепер РП) в сім'ї селянина. Початкову школу закінчив у рідному селі. З 1940 р. по 1943 р. навчався в Українській учительській семінарії в Криниці. Хлопці називали його “Кайзер”, а дівчата “Бараболька”. У школі займався спортом, був активним хористом.

Під час війни був сотником у курені Хріна. Псевдо “Смирний”, брав участь у бойових діях на Лемківщині.

Автор численних статей, репортажів та нарисів.

Останнім часом працював директором Української школи в Торонто. Активний діяч Об’єднання лемків у Канаді. Після перенесення інсульту хворіє.

Черешньовська Анна

Анна Черешньовська народилася у 1926 році в селі Стежниці коло Балигорода на Лемківщині (тепер РП) в селянській сім'ї. Навчалася у рідному селі і в Балигороді, а з 1941 по 1944 рр. В Українській учительській семінарії в Криниці. З 1943 р. член підпільної сітки ОУН лемківського надрайону – “Тетяна” реф. УЧХ в з - му районі, а від серпня 1947 р. машиністка в команді ТВ 24 та вістун УПА. Переписала дві книжки ком. “Хріна”, “Крізь сміх заліза”, “Зимою в бункері” та спогади чотового Островерха. Загинула в селі Биличи 21 вересня 1948 р.

Шафран Петро

Петро Шафран народився 1 жовтня 1929 року в селі Перунці, повіт Новий Санч, біля Криниці (тепер РП) в селянській сім'ї. Початкову школу закінчив в рідному селі і поступив на підготовчий курс в Українську учительську семінарію в Криниці. Навчався

у 1943/1944 р. Закінчив семинарію, Академію рільничу. Працював вчителем у сільсько-господарському технікумі. Член головного правління Українського суспільно-культурного товариства. Тепер секретар головної управи Об'єднання лемків у Польщі. Постійний кореспондент "Нашого Слова". Відзначений медалями УСКТ та золотим хрестом заслуги. Одружений. Дружина Текля з Ковальських. Має двох синів і трьох онуків. Мешкає на Лемківщині в селі Ганьчова біля Висови.

Ковальський Михайло

Я, Михайло Ковальський, народився 13. XI. 1924 року в с. Поляни, повіт Новий Санч (тепер РП), в селянській сім'ї, навчався в рідному селі. Ходив до Української учительської семинарії в Криниці в 1943/44 р. і не закінчив III курс, вкінці 1943 р. був звільнений на вимогу Арбайтсамту і висланий на працю в Німеччину. Закінчив Вищу Школу Економічну і Вищу Школу Рільничу (Академії). Був ув'язнений як політичний в'язень 6 років від 4.V.1962 р. до 27.VII.1967 р. в Зеленій Горі, Вронка, Стшельцах Опольських. Одружений з Антонією Пецух. Маємо дві дочки і сина.

Копчак Іван

Копчак Іван Юрієвич народився 10 січня 1928 р. в селі Завіз повіту Ліско в Польщі в селянській сім'ї. В 1942-1944 рр. вчився в учительській семінарії в Криниці, де викладачем рисунку була учениця Олени Кульчицької Наталія Ожико-Волошинська, яка прививала любов у студентів до мистецтва. Після закінчення університету ім. Івана Франка працював вчителем української мови та літератури Болехівської середньої школи Львівської області. Любов до мистецтва він привив своїм синам Юрію та Андрію.

Щерба Іван

Я, Іван Щерба, народився 14 березня 1925 року в селі Свіржова Руська, повіт Ясло, в-во Краківське (тепер РП). Батьки – селяни. З 1931 по 1935 р. навчався у

місцевій початковій школі, 1935-1938рр. – самоосвіта. У 1938-1939н.р. – приватні лекції у місцевого вчителя Петра Драня, а пізніше у відомого вчителя – письменника Василя Гірного в селі Святкова Велика. З 1941 по 1944 р. навчався в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1945 році депортований в УРСР. 1945-1952 – студент Львівського державного університету, англійська філологія. 1945-1987 – педагогічна робота: директор школи, завідуючий кабінетом іноземних мов Львівського інституту вдосконалення вчителів. Одружений. Дружина Катерина – вчителька. Має дві дочки: Ліля і Гая. Нагороджений грамотами обласного відділу народної освіти, обласного інституту вдосконалення вчителів, обласного відділення педтовариства УРСР, Президії республіканського педтовариства УРСР, Міністерства освіти СРСР і ЦК ВЛКСМ, медалями “За трудову доблесть”, “Ветеран праці”, значком “Відмінник народної освіти УРСР”.

Ліщанецький Іван

Іван Ліщанецький народився у 1923 році в селі Солтвино на Станіславівщині (тепер Івано-Франківська область) в селянській сім'ї. Навчався у рідному селі. З 1941 по 1943 рр. навчався в Українській учительській семинарії в Криниці. У 1944 році по дорозі на Гуцульщину трагічно загинув у селі Великому Вистоці, де і похований. Вічна йому пам'ять!

Масляк Володимир

Володимир Масляк, народився 10 серпня 1925р. в селі Кінське Березівського повіту на Лемківщині (тепер РП) в селянській родині. Початкову школу закінчив у рідному селі, а 4-й клас у Перемишлі. У 1938/1939 закінчив перший клас гімназії у Перемишлі.

У 1941 поступив у Криницьку учительську семінарію, а у 1942 році у Самбірську, яку закінчив у 1943 році. Учителював у селі Лютовиськах Устрікського повіту. У 1945 році депортований в УРСР і поступив на підготовчі курси, у 1951 році закінчив закінчив Львівський медінститут. Пра-

цював хірургом, а з 1961 проктологом. Кандидат медичних наук, доцент, Заслужений лікар УРСР.

Нагороджений почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР та іншими нагородами. Видав три книги і понад 100 робіт. Дружина Зіновія, померла 1984 р. у Львові.

СПИСОК ВСІХ СТУДЕНТІВ 1940 р. ОДНОКУРСНИКІВ 1943 р.

Здали матуру в 1943 р. 47 студентів, реєста з різних причин не змогли закінчiti семинарії

1. Андрейчин Анна	27. Корнова Марія
2. Байко Ольга	28. Косоноцька Домініка
3. Байко Степан	29. Коча Стефанія
4. Бугера М.	30. Коча
5. Вахнянин Є.	31. Ліськевич Марія
6. Величко Осип	32. Ліщота Ольга
7. Верхоляк	33. Ліщинецький Іван
8. Вовк Лідія	34. Мінко Меланія
9. Войнар Данило	35. Махник
10. Гейло І.	36. Мишковська Лідія
11. Грабик Орест	37. Мурин Володимир
12. Гречанівська Ярослава	38. Лукенів Олена
13. Гусак Степан	39. Наконечна Стефанія
14. Гамбалъ Меланія	40. Овсінюк Анна
15. Дмитришин Василь	41. Олексіонок Олександр
16. Жилка Меланія	42. Олесневич Стефанія
17. Зелений Роман	43. Пішинська Софія
18. Іванович	44. Петришак Ольга
19. Кітик Василь	45. Петроньчак Іван
20. Кобаній Іванна	46. Подоляк Романа
21. Кобаній Любов	47. Прокопович Євгенія
22. Козей Степан	48. Росткович Анна
23. Кліш Іван	49. Сабов Дмитро
24. Криницька Іванна	50. Слонська Тетяна
25. Копистянська Меланія	51. Стадниченко Марія
26. Корнова Дарія	52. Трохановський Володимир

53. Трохановський Мирон
 54. Маханець Михайло
 55. Фега Омелян
 56. Федак Михайло (син Теод.)

57. Федак Михайло (син Мик.)
 58. Шквір Дмитро
 59. Шніцер Петро
 60. Ковалъчик Богдан

Абітурієнти Ус в Криниці 1942-1943 pp.

Список всіх студентів однокурсників 1942-1943 pp.

Студенти Ус в Криниці 1941-1944 pp. Другий випуск

107. Андрейщишин Анна
 108. Венгриняк Стефанія
 109. Горошко Марія
 110. Жеребний Петро
 111. Зубенко Марія
 112. Євсюк Володимир
 113. Калиняк Марія
 114. Каплан Ганна
 115. Косоноцька Ольга
 116. Куляндза Марія
 117. Левицька Марія
 118. Логаза Стефанія
 119. Лукенів Ірина
 120. Льорчак Марія

121. Масляк Володимир
 122. Напора Михайло
 123. Нестерак Ольга
 124. Павлишак Ганна
 125. Павлишак Олена
 126. Попадюк Теодора
 127. Рибак Ярослава
 128. Філь Микола
 129. Федчак Стефанія
 130. Черешньовська Анна
 131. Чичила Іван
 132. Шпирка Йосафата
 133. Щерба Іван

Абітурієнти Ус в Криниці 1943-1944 pp.

Студенти Ус в Криниці, які навчалися до липня 1944 р.

134. Борик Іванна
 135. Бортничак Пелагія
 136. Бочиньович Євген
 137. Валях Оля
 138. Валях Степанія
 139. Ветхач Євгенія
 140. Войтович Іванна
 141. Вороняк Анатолій
 142. Габріель Христина
 143. Гаталевич Іван
 144. Гиряк Марія
 145. Головач Стефанія
 146. Грабик Ірина

147. Гривна Антін
 148. Дзюбинський Антін
 149. Дрибчак Іван
 150. Дубець Олександр
 151. Дубець Теофіль
 152. Євсюк Євген
 153. Желем Стефанія
 154. Желем Іванна
 155. Желем Михайло
 156. Жук Теодозія
 157. Заяць Богдан
 158. Іванович Вячеслав
 159. Калиняк Юлія

160. Качмарик Наталія
161. Кітік Степан
162. Кищак Степан
163. Кобаній Мирослава
164. Ковальський Михайло
165. Копина Марія
166. Копистянська Юлія
167. Копчак Іван
168. Котович Галина
169. Красовський Іван
170. Криницький Дмитро
171. Криницько Ірина
172. Кулянда Варвара
173. Майчик Олена
174. Маркович Лідія
175. Маслей Софія
176. Мілянич Йосип
177. Міхневич Анна
178. Мишко Микола
179. Мельничук Євген
180. Нестер Юрій
181. Опалак Микола
182. Павлик Олександра
183. Пида Петро
184. Попадюк Михайло
185. Пудлик Зеновія
186. Сиглова Марія
187. Сенко Іванна
188. Співак Юлія
189. Стасенко Любов
190. Тарановська Ангеліна
191. Тепла Антоніна
192. Трохановська Анна
193. Трохановський Олег
194. Турок Антін
195. Турок Меланія
196. Федурко Ольга
197. Шафран Петро
198. Щерба Анна
199. Яворська Ольга
200. Яворський Гіларій
201. Рось-Чабан Оля, живе в Канаді.
202. Кобеля Антін – головний бухгалтер
Бурштинської ДРЕС
203. Сеньо Ярослав, заступник міністра
лісової промисловості СРСР.
204. Урда Ілько
205. Васенко Орест
206. Шевчук Степан
207. Кошик Микола – борець УПА на
Лемківщині, живе в Канаді, спон-
сор літопису УПА
208. Бучик Петро
209. Бенч Василь – абітурієнт учитель-
ської семінарії, народний різьбяр
210. Пудлик Михайло
211. Гушак Осип
212. Ціхонь Володимир – пенсіонер,
його родич Олександр Вингрино-
вич – голова Всеукраїнського то-
вариства “Лемківщина”
213. Ціхонь Петро

СЕМИНАРИСТИ ПІСЛЯ РОЗПУСКУ

СЕМИНАРІЙ В 1946 РОЦІ

З наближенням фронту Червоної Армії на захід учительська семинарія закрилася в липні 1944 р., всі студенти роз'їхалися, з дирекцією і викладачами. Наступили фронтові дні і трагедія депортації лемків в 1944-1947 pp. Це було важке пережиття. Семинаристи опинились в різних місцях і умовах. Багато з них по геройськи боролися, щоб не дати польській міліції, створеним бандам та червоним НКВД-истам насильно спустошити споконвічно заселену лемками українську землю, релігійну та побутову культуру, спалити церкви, культурні споруди і насильно депортувати в 1944-1946 pp. лемків в УРСР, а хто зумів ще залишитись – то операцією “Віслі” в 1947 р. депортувати на так звані відзискані німецькі землі, по 3-4 родини, щоб повністю знищити лемків, прикриваючись договором між УРСР і Тимчасовим урядом Польщі в Любліні.

Багато семинаристів трагічно загинули, про яких нам невідомо. Сьогодні, коли ми йдемо до Об’єднаної Європи, а Польща там вже є, то як почувають себе ті “панове” вбивці, які живцем закопали 22 річного Михайла Біланича за те, що він, як і інші захисники семинаристи, боронив своїх батьків, дідів, братів, сестер від депортациї з рідної землі.

Прикладом такого вбивства був католицький священник з Риманова, він з 20 бандитами прийшли вбивати невинних людей до Синяви коло Риманова (газета “Час”). Страшна трагедія Павлокоми, Малкович, Завадки Морохівської та багатьох інших сіл – це страхіття, жах. Отець мітрат Степан Дзюбіна з Криницької семинарії та багато священників і тисячі лемків відсиділи в Явожно. Багато з них загинули, це що – наслідування фашистів?

Лише завдяки президенту Ющенку В. А. та польським президентам О. Квасневському, Л. Качинському, штучно створена ненависть повільно зникає. А кому це було вигідно, якщо глянути на ці події сьогодні?

Здібні семинаристи – Юрчак Іван зі Стежниці, геройчна Черешньовська Анна – “Тетяна”, Кімак Павло та багато інших, яких ми не знаємо боролися за рідну землю проти всіх поневолювачів, геройськи загинули. Нехай їм буде вічна слава! Так повинен робити кожний чесний, свідомий громадянин своєї країни, бо Лемківщина, Надсяння, Любачівщина, Холмщина, Підляшшя – це споконвічно українська земля. Це історія, яку не заперечити.

Після депортації, опинившись в інших умовах в Україні, Польщі, США, Канаді, лемки в тому числі симінаристи, почали наполегливо працювати, щоб відтворити і зберегти лемківську культуру, почали створювати лемківські товариства: Оборона лемківщини США, Об'єднання лемків Канади, Об'єднання лемків в Польщі, фундація дослідження лемківщини ФДЛ, ВУТЛ в Тернополі, Львові, Івано-Франківську, Києві та інших містах. Щорічно відбуваються "Ватри" в Монастириськах 4-5 VI, Ждиня 21-23 VII, США Еленвіл 24-26 VI, Канада, "Дургам", Онтаріо 30-31 VII. Створено лемківські музеї, відомий музей Гоча Федора в Зиндронові в США, Монастириськах, Тернопільська обл. і Гутисько, р-н Бережани, поки приватний музей Лемківської різьби (Кищак Степан у Львові, Ранкова 16). Композитор Іван Майчик, сестри Байко, Аничка (Чеберенчик), ансамбль лемків Києва (Горбаль, Цуприк). Хори: "Лемковина" у Львові, в Тернополі, Калуші, Бориславі, Долині, Самборі, активно виступають, поширюючи лемківські пісні і традиції, те ж робиться і в США, Канаді, Хорватії, Словаччині в Свиднику. Фундація дослідження Лемківщини видала дуже багато книжок і календарів про Лемківщину.

Завдяки семинаристу Красовському Івану – історику, етнографу, журналісту вийшли цінні книжки, а також Марії Григорівні Вавричин про с. Мисцова, Шпака Михайла, бувшого голови т-ва Лемківщина про геройв УПА с. Стежениці. Книга Швягли Ярослава "Завадка Риманівська" – про семинариста з Криниці, Сеньо Ярослава Петровича, який був зав. міністерством лісового господарства СРСР і це щось говорить. Музикальні енциклопедії М. Байко, Майчика Івана – це золото лемківських пісень. Книга альбом "Корені Лемківської різьби" Кищака Степана – пройшла презентацію в Національній Академії Мистецтв у 2003 р. дуже високо оцінена професорами докторами мистецтва, за висловом доктора мистецтва Г. Стельмащук – вона заповнює білі плями в українському мистецтві. Цікава дисертація "Різьлярство Лемківщини" Романа Одрехівського пояснює мистецтво різьби лемків. Народний майстер прикладного (ужиткового) мистецтва Кищак-Русиник Тереза зуміла відновити мистецтво лемківських писанок в наших краях, що активно продовжує народний майстер писанкарка Станкевич Марія та молодь.

Обширні поезії Василя Хомика вийшли друком і поширені. Можна ствердити, що ця гілка українського народу не зів'яла, не висохла, хоч

культура лемків як цілістність Лемківського терену витратила джерела, з яких вона могла черпати свої життєві сили.

Криницька учительська семинарія дала освіту багатьом дітям Лемківщини, які вирости на вівсяному хлібі “в землі вівса і ялівцю” за словами лемківського поета Богдана Ігоря Антонича.

Зі студентів Криницької учительської семинарії, одержавши добру навчальну основу і продовжуючи навчання стали видатними людьми.

1. Його Преосвященство Кир Адам, православний Архиєпископ Перемисько-Новосанчівської Єпархії с. Фльоринка.

2. Віце академік геологічних наук у Львові (нині покійний) Кітик Василь, с. Мисцова.

3. Петро Пиртей – автор Короткого Словника Лемківських Говірок. Національна Академія України 2004 р. с. Смерековець (нині покійний).

4. Чухта Петро – багаторічний вйт села Ждиня, організатор Лемківської Ватри, щорічний староста Ватри. Громадський діяч об’єднання лемків в Польщі.

Світова федерація лемків у Львові, 1993 р. В центрі п. Ковалський

Виставка сім'ї Kopchak. Весна 2009 р.
Драбик-Механік Ірина – співорганізатор виставки.
Кицак Степан Іванович – художник.

СПОГАДИ СЕМИНАРИСТІВ

Василь Мастіцкаш

Бл. п. ОМЕЛЯН ЦІСІК

З волі Всешибинського на 83 році життя, після довгої і тяжкої недуги, відйшов у вічність 7 червня 1970 р. в Нью Бронсвіку. Н. Дж., бл. п. дир. Омелян Цісик колишній професор гімназії в Кіцмані на Буковині, Коломиї, Ніску, Стрию, а також управитель учительських семинарій в Стрию та Криниці.

Омелян Цісик народився 18 березня 1887 року в Ключеві Малім, Коломийського повіту. Його батько о. Константин Цісик і мама Йоанна з Левинських подбрали про його освіту. Гімназію й університет закінчив в Чернівцях і там, на Буковині, в Кіцмані, у 1910 році почав свою педагогічну працю, де перебував до вибуху війни. Після війни, в 1919 році викладав у Коломиї в гімназії і учительській семинарії й завідував хлоп'ячою бурсою. 1923 р. "для добра служби" був польською владою переведений до Ніска на Мазурах. Від 1925 р. викладав у гімназії в Стрию, а згодом став управителем тамошньої учительської семинарії Рідної Школи. Від 1940 року управляв учительською семинарією в Криниці, а від 1945р. гімназією і всіма школами в таборі утікачів на фраймані в Мюнхені. "

В 1951 р. емігрував до Америки. Тут викладав у парохіяльній школі українознавства Нью Бронсвіку аж до занедужання. Похований 13 червня 1970 року на цвинтарі св. Петра в Нью Бронсвіку.

"Екран" ч. 69-70. Травень-Жовтень 1973.

ХОР “ЛЕМКОВИНА” У ЛЕМКІВ

28 січня 1989 року в Горлицях, на сцені Будинку культури “Глінік” виступила перед лемками з великим успіхом народна хорова капела “Лемковина” зі Львова, якою керує диригент і художній керівник капели Іван Кушнір.

Хор розпочинає свій виступ піснею “Думи мої, думи мої... ”. Глядачі подивляють виступ і оплескують кожну пісню довгими оплесками. Так скоро перейшла перша частина виступу хористів. По перерві глядачі узріли “Лемковину” з України в народних лемківських строях. Друга частина концерту була чисто лемківська.

Коли хористи в супроводі музичної капели співають “Реве та стогне... ”, публіка встає, а по її закінченню чути довгі оплески.

Треба додати, що музична капела виступала в цілій другій частині концерту, а диригував в обох частинах художній керівник “Лемковини” Іван Кушнір.

На закінчення концерту від гостей з України Іван Кушнір вручив Ярославу Трохановському три портрети давніх лемківських діячів (між іншими портрет Володимира Хиляка), які намалював один з членів “Лемковини” з України. Члени “Лемковини” з Польщі отримали від Івана Кушніра книжки і музичні записи. Одна – “Привіт з України”, друга з музичними записами “Лемковини” з під Львова.

За чудовий виступ дякували, вручаючи квіти, артистам з України та їх керівникові і старості – Я. Трохановский, Ф. Гоч і А. Сокач – голова горлицького гуртка УСТ.

КОНЦТАБІР ЯВОЖНО

Після переселення українського населення з Лемківщини на Україну у 1945/46 р. польський уряд вдався до нового насильства. Лемків, які залишилися на рідній землі і чинили опір, висилали на Сибір, переселявали на захід і північ на “одзискане земі польське”.

У квітні 1947 р. для українців був створений концтабір на базі колишнього фашистського табору Аусшвіц в Явожно.

Акцію тероризму над тими, що не хотіли виселюватись, виконувала частина польської армії. Вона проводилась під назвою “Вієла”. Через табір у Явожно пройшло близько чотирьох тисяч Українців, сотні з них загинули.

В’язнями Явожна були і колишні студенти Української учительської семинарії в Криниці: Тимочко Іванна /Христя/ УПА, Шипик Текля, Міхневич Анна, Сиглова Марія, Бішко Олександр та колишній парох Села-Криниця о. Степан Дзюбина (катехит у семинарії у 1941/42р.)

У 1991р. в лісі за бараками концтабору на місці захоронення в’язнів встановлено березовий хрест.

27 вересня 1992р. до м. Явожно приїхало багато людей з різних місцевостей Польщі й інших держав та багато в’язнів табору в Явожно, щоб віддати шану тим, що загинули в катівні.

Біля хреста зроблено польський вівтар, де відправлено Панахиду і Службу Божу за полеглих. Богослуження відправили священники двох конфесій: Греко-Католицький Владика Іван Мартиняк, о. Мітрат Степан Дзюбина, протоігумен Отців Василіан о. Василій Медвіт, о. М. Михайлинин та інші й православні – о. Мітрат Олексій Несторович з Білостоку, о. Мітрат Анатолій Шидловський. Проповідь виголосив о. мітрат Степан Дзюбина. Співав хор “Журавлі” під диригуванням пана Реваковича.

Промовляли владика І. Мартиняк, о. Мітрат О. Несторович – колишній в’язень Явожно, Іван Гель зі Львова (в’язень радянських концтaborів), посол України в Польщі – Т. Старак, Ю. Рейт – голова ОУП.

Всі присутні засудили акцію “Вієла”.

ЗУСТРІЧ СЕМИНАРИСТІВ В БЕРЕЖАНАХ В ЛИСТОПАДІ 1991 РОКУ

КРИНИЦЯ
1940—1944

БЕРЕЖАНИ
1991

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАЧОК

учасникам 1-го міжнародного Конгресу
колишніх студентів Української учительської
семинарії в Криниці, який відбудеться
в місті Бережанах 23-24. XI. 1991р.
Автор: Михайло Желем, м. Борислав

ВІДБУДЕТЬСЯ КОНГРЕС У БЕРЕЖАНАХ

Товариства “Україна”, “Лемківщина”, “Надсяння”, “Холмщина,”
Львівська обласна історико-просвітницька організація “Меморіал”
готуються до проведення конгресу колишніх студентів Української
учителльської семинарії, котра діяла у Криниці.

Усім зацікавленим особам звертатися за адресою: Україна, 283150,
м. Бережани, Тернопільської обл., Краєзнавчий музей.

Конгрес відбудеться за цією адресою 23-24 листопада 1991р.

Запрошується усі колишні студенти названої семинарії, її професорсько-викладацький склад.

Оргкомітет

22-23 листопада 1991 року у виставочному залі Краєзнавчого музею
проводилась реєстрація учасників Конгресу колишніх студентів Української
учителльської семинарії у Криниці.

БОРІТЕСЯ – ПОБОРЕТЕ!

БЕРЕЖАНСЬКЕ ІВАНИЧІВ

BRUNNEN RECHENKREIS PAROCHIAL PARS HABENDA PRESTATIO TERRITORIUM NOTARIALE

Газета
«Відомості»
15 листопада
1990 року
№ 78 (108)

ЗУСТРІЧ ЧЕРЕЗ ПІВСТОЛІТТЯ

За час зведення церкви в селі
її підтримав Федоринський православний
священник Григорій Красногор
з його релігійної Польщі та
закінчив будівництво.

Споруда у стилі храму
Богоматері «Скорбна»
заснована на земельній ділянці

ROBERT DEPARTMENT OF STATE, BOSTON COMMERCIAL SECTION AND SUB-SECTION C, 1910. RECENTLY ARRIVED FROM THE UNITED STATES, PRESENTING "THE AMERICAN WAY OF LIFE" AS A PRACTICAL GUIDE TO THE BUSINESS OF TRADE IN THE UNITED STATES. PRESENTED BY THE UNITED STATES CHAMBER OF COMMERCE, BOSTON, MASSACHUSETTS.

Джонс відмінно відповів на питання про те, чи може бути зроблено з підприємством у Франції ще більше, що позитивно вплине на розвиток французької промисловості та економіки країни.

[View Details](#)

וְיַעֲשֵׂה יְהוָה כָּל-אֲשֶׁר-בָּרָא

Parthenocissus quinquefolia

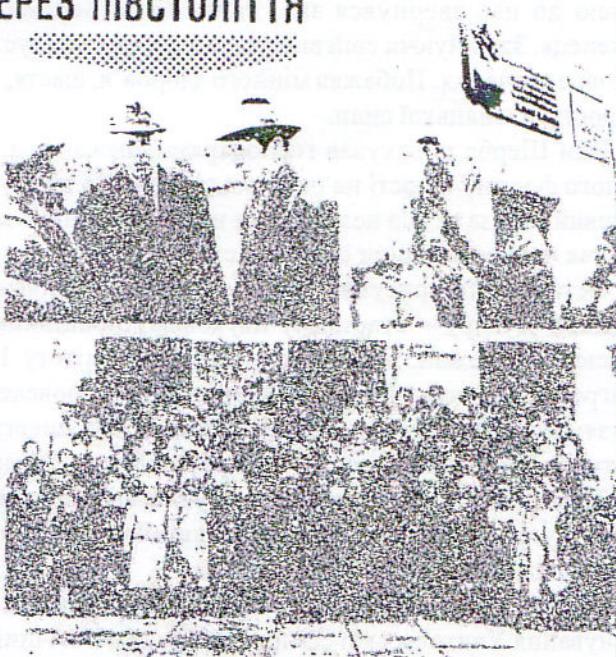
16. The following hospitals have agreed to receive patients from the U.S.A.

Prognos + prognostische Maßnahmen für
Zukünftige Erwerbs- & Tätigkeits- bzw.
Sozialen Verluste je sechs Personen

7-10mm (1.5inches) high x 10cm

Wolff and Schlesinger model of
a deflagration to detonation transition
uses a two-dimensional finite difference
method with a shock capturing scheme.

Figure 2. Summary

Петро Шафран

В МУЗЕЮ

Ми в просторому коридорі школи з великими вікнами. Зі смаком виконані альферійні роботи та стенді. Кожний стенд присвячений одному із творів Богдана Лепкого: "Під тихий вечір", "Журавлі", "Крутіж", "Сотниківна", "Орли". В коридорі багато квітів, які збагачують інтер'єр. Класи чисті, просторі, меблі світлі, у вітринах розміщені твори Богдана Лепкого: проза і поезія різних років і видавництв.

Ми ще оглянули Меморіальний музей сім'ї Лепких, який розміщений у великому залі сільської ради. Екскурсії провели директор школи пан Степан Галушка та вчитель Василь Подуфалий. Після екскурсії по музею до нас звернувся зав. РайВНО м. Бережан п. Ярослав Новоженець. Закінчуючи свій виступ, сказав, що такі зустрічі мають велике виховне значення. Побажав міцного здоров'я, щастя, наслаги, щасливої старості та юнацької сили.

Іван Щерба подякував господарям-бережанцям за теплий прийом нашого форуму юності на подільській землі, а всім учасникам з'їзду за масовий зліт, за те, що незважаючи на пізній осінній час, на свій похилий вік, так чудово зустріли свою юність.

Останнім до присутніх звернувся Осип Величко. Він подякував п. Степану Дудару – старшому науковому працівнику Краєзнавчого музею м. Бережан, голові та членам оргкомітету 1-го міжнародного конгресу за велику підтримку в організації і проведенні форуму, а всім друзям побажав зберегти бадьорість, свіжість, енергію і силу для нової зустрічі в "Чарівній Криниці" або в Карпатах. – Великого щастя, Друзі!

Тема виступу: Роль Української учительської семинарії в Криниці у розвитку освіти та культури на землях Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя.

Виступ п. Щерби був дуже цікавий. Він розказав про Криницю, про заснування Учительської семинарії, про педагогічний колектив та набір студентів. Згадав про відносини між студентами, про навчально-виховний процес, дружбу між студентами і викладачами, про участь студентів в національно-визвольній боротьбі за волю України на Лемківщині, Надсянні, Холмщині про закриття семинарії, про виселення Лемків з їх рідних земель в 1944-1947 роках. Про повну доповідь читайте статтю, "Чисті джерела".

Наше Слово № 6 (1803) 02.09.1992.

Косяківського – "Літературного альманаху" (Літературно-художній альманах) – відомому і відомому імені Миколи Чуєша, брате мій. Чуєш, брате мій, й ти після мене відійде, як Франківські від Каневських. Товариш мій, відлітає з сірим шнуром журавлі у вирій. Кличуть: кру, кру, кру, соняшко та нуда країна. В чужині умру, однажды від смерті. Заки море перелечу – Крилонаська зітру, а Крилонаська зітру, однажды від смерті. Мерехтить в очах безконечний шлях, а Гине, гине в синіх хмарах. Слід по журавлях, а потім від синіх хмар від синіх хмар. Микола Воробель від "Миколи Воробель" від "Кієва" заспівав: **ВІСТІ З ДІАСПОРІ**.

Недавно трапила мені до рук газета "Наше Слово" з Варшави і на п'ятій сторінці читаю: "Учора колишні студенти Української університетської семинарії з'їхалися на конгрес у м. Бережанах". І, між іншим, вказана адреса членів оргкомітету і я вирішив написати.

Минає 48 літ, як я жив у бурсі "Колонія" в Криниці у великій кімнаті. Пригадую, що зі мною був ще Петро Кімак з першого курсу, Морох з другого, Осип Величко та Богдан Ковальчик з третього.

Відтоді минуло багато літ, але залишились спогади.

Тут в Англії є нас з Криницької Семинарії шестеро: це Ревіляк Михайло, Тиханський і Ревть з другого курсу, Стиранка Петро, Фучило Петро і я з першого.

Ревіляк казав мені, що коли б знав скоріше про з'їзд, то був би приїхав. Я думаю, що було б поїхало більше, але це вже було запізно, щоб виробити документи. Про багатьох я знаю з газет.

Бережани 23-24 листопада 1991 року
*Перший міжнародний конгрес студентів Української
учительської семінарії в Криниці*

МОЇ СПОГАДИ З НАВЧАННЯ У КРИНИЦЬКІЙ УЧИТЕЛЬСЬКІЙ СЕМІНАРІЇ

Я народилася в с. Лубно 1927 року. Шість років навчалась в нашій сільській школі. Після закінчення 7-ми класів, по підготовці нашого священика, поїхала до Криниці. Я успішно здала екзамени, дуже добре знала географію, історію. Коли ми тільки приїхали – на стіні були карти, картини, глобуси, я взяла указку і все показувала, ніби повторювала. Підходить до мене низький чоловік, познайомився зі мною – це був Мазикевич – вчитель географії. Коли здавала екзамен – відразу його відзначала.

Три роки вчилася в Криниці. В кінці 43 року нас перевели до Перешиля, бо німці зайняли нашу бурсу під свій шпиталь.

Я вчилася в бурсі Седліско, там вчилися дівчата, які грали на скрипці, фортепіано, рисували картини. Вчили нас вчителі дуже розумні. Директором семінарії був Омелян Цісик.

Діяльність української семінарії в Криниці постійно зростала. Вона згодом стала великим культурним центром по всій Лемківщині. Тут вчилися студенти з Івано-Франківська, Коломиї, Тернополя та Холмщини, Закарпаття.

Історію і географію викладав Андрій Мазикевич, пророду Володимир Мінко, математику і фізику – Тадей Росткович, Роман Левицький навчав музику і співи, Наталія Волошинська була настоятелькою і викладала рисунок, Петро Кравчук і Омелян Цісик (директор) викладали українську мову та літературу.

Для мене, дівчини з села, навчатися в такому закладі було щось дуже велике. В одній кімнаті проживало 2-3 дівчини, а коли переїхали до Перешиля – був великий зал, розділений на паравани і ми так жили по 4 дівчини в куточку. Було дуже важко.

Наука в Криниці проходила добре. За навчання треба було платити, на той час немалі гроші. Ті дівчата, які були з Криницького округу – привозили продукти, а ми платили за гуртжиток.

Зі мною був такий випадок. Я в 1942 році не заплатила за 2 місяці і мене відправили додому по гроші. Я поїхала, хоч знала, що вдома гроші немає поскільки тоді за німців забирали все на контигент. Їдучи додому я всю дорогу молилася, плакала. Розповіла все мамі. Ми ішли просити грошей до бабці, вуйка Івана, але це мало, хіба на дорогу, і мама каже – нічого, зараз війна, розруха, якщо ти не будеш вчитися – не страшно.

А я йду і плачу, бо шкода лишати семінарію. Аж бачу – лежить полярис, я кинула свій заруваков, зігнулась і забрала полярис.

– Мамо, погляньте чи хтось є коло нас?

– Нікого нема.

Ми пішли додому, в коридорі на жорнах порахували ті гроші, а там було так багато, що я заплатила за цілий рік навчання, тато ще 100 карбованців заніс в церкву на службу Божу. Мама мені спакувала сумку і я поїхала до Криниці. По дорозі зайдла до каплички, помолилася, подякувала. Пізніше мені порадили написати заяву до Krakow в УДКа, до Перемишля, до Динова в УДК і мені дали стипендію.

Коли нас перевели до Перемишля – стало важче. Там були зовсім інші умови. Директором був професор, доктор наук. Ішов фронт. Щоночі гуділи серени, а в Криниці – був спокій, не було чути війни. Ми спокійно ходили до семінарії, співали, гуляли, в гуртожитку було все нормальним.

В Перемишлі щоночі літали бомбардовики, ми втікали в бомбосховище. В Криниці щонеділі ми ходили до церкви.

Щодня, о 7 годині, в капличці, яка була в Седлісько, правилася служба Божа. Обслуговували її наші студентки. На великі свята ми організовано ходили до церкви села Криниці. Кожну суботу нас водили в баню, а в неділю, після служби Божої, нам було дозволено дві години гуляти в парку, а потім ішли на обід.

Вчили нас в національному дусі. В нашему гуртожитку жив письменник Лук'янович. Він проводив з нами виховну роботу. Вчив нас як поводитись, етикету. Письменник часто перебував в с. Павлокомі, біля Динова. Там в нього були друзі. Ми жили під 20-им номером, а він під 5-им. Нас жило троє, ми завжди приходили до нього зробити порядок.

Шоранку письменник робив зарядку, був активним чоловіком. Пам'ятаю, він мав течку, в якій завжди з собою носив золото (свої зберігання), та якось німці дізналися про це і відібрали. Кожну третю суботу в нас, в Седліську відбувались вечори. Так – одну суботу в Ренесансі, наступну суботу в Колонії, а на третю суботу в нас. Приходили вчителі, за якими, по графіку був закріплений той час. Танцювали, розважалися, співали читали вірші.

Ходили ми на прогулянки. Пам'ятаю, ми 2 дні ішли на гору Яворину. Ми ішли повільно, там ночували, в одному будиночку (як музей), ми розписувалися в великій книжці, палили ватру, було дуже весело. В Перемишлі мало було таких прогулянок. Пам'ятаю: одну із директором Околотом. Ми ішли в Микуличі на могилу стрільців. Це було не дуже далеко. Нам розказував про бої жовнірів. В гуртожитках ми ішли організовано четвірками. Співали пісні.

В Криниці чи до школи, чи зі школи – завжди ходили організовано. Ми ніколи не ходили розпущені.

Харчувалися ми в іншому гуртожитку – Ренесансі. Він був більший, там було більше дівчат, велика кухня.

Кожного ранку звучав дзвінок. О 7 год. всі ішли на збірку. Разом молилися і співали “Боже, великий, єдиний”. Потім розходились по кімнатам, милися, готувались до школи.

Звучав довгий дзвінок. Ми знов ішли на збірку і четвірками всі разом ішли до школи.

В нас були три гуртожитки:

- Ренесанс – великий дівчачий гуртожиток;
- Седліско – наш, де жили художники і музиканти;
- Колонія – великий хлопчачий гуртожиток.

Хлопці до школи ішли попри наш гуртожиток. Тому, коли звучав довгий дзвінок, поки ми збиралися на подвір’ї – підходили хлопці. Ми приступали до них і разом ішли до школи. А школа називалася Вілля “Світ”. В 14 год. був великий дзвінок і ми йшли в Ренесанс обідати. Після обіду ми ішли вчитися. Від 16 год. до 18 год. нам дозволялося грati. В 23 год. лягали спати. Електрик приходив і забирає головки від контактів, щоб не світили світла. Деколи ми хитрували – щоб не було видно, вікна закривали коцами, але якщо побачать то нас дуже сварили, бо вони платили за світло.

Кожного ранку приходила чергова, яка ходила від кімнати до кімнати і записувала, що кому потрібно купити. Інакше ніхто не мав права нікуди відлучатися. Потім їх двоє ходило до міста, по списку все купляли і ввечері хто що замовляв – отримував. Якщо хтось приходив до нас – двері завжди були закриті. Дзвонили в дзвінок. Виходила чергова і відвідувачів до настоятельки, а вже потім дозвіл, або не давала. На третьому поверсі була кімната, в якій ночували батьки, які деколи приїжджали до дітей.

Так само було в Перемишлі. Одного ранку ми з дівчатами без дозволу пішли до Кatedri, нас там побачили, і за кару ми для цілого гуртожитку чистили картоплю. Була дуже строга дисципліна.

Коли ми їхали на канікули – під Седліско під’їжджали фіакри, ми по 4 чоловіки сідали в них і їхали до станції. Там нам замовляли спеціальні вагони, якими ми їхали вже додому.

Часом було так, що нам дуже мало давали їсти. Тоді нам присилали посилки. Всі дуже чекали. Коли комусь присилали – брали в гуртожиток в кімнату і ділилися. Мені одного разу мама вислава 2 посилки водночас. В одній хліб, а в другій масло. Масло, щоб не забрали, мама поставила замість м’якуша в хліб, а в іншій посилці вислава хліб. І вийшло так, що ці посилки прийшли в різні дні.

А ще було так: на кожну дитину батьки в столову мали передавати кожен місяць по 1 кг масла. Тато віз із села 6 кг масла, та й ще продукти кожній

дитині. На станції його забрали до гестапо, відібрали продукти, але тато відразу звернувся в УДК, там вияснили про тих дітей і все повернули.

На канікулах в нас була практика. Я три рази була садівницею, і один раз – перевіряючи садків інструкторкою. Відразу, коли закінчилася 7 клас, почала працювати в садочку с. Лубни. Мені допомагав о.Фед'ків, який жив в нас на квартирі. Після 1 року навчання вела у Варі, потім в Глушівці, а після 2 року я була інструкторкою по Динівському округу.

В Глушівці будували шпиталик для партизан. Я того не знала. В моїй групі записано 15 дітей, а їсти готували в два рази більше. Я питала нашо так багато, а мені відповідають, – “Так треба”, аж потім я захворіла, я лежу вдома, а моя господиня взяла збанок молока, поставила на вікно і сказала, що мають пройти хлопці забрати молоко. Мені стало цікаво і вона розповіла, що в лісі будують шпиталик, що кожен хто чим може допомагає, що в садочку готують їсти. Згодом в книжці “УПА в Закерзонні” я прочитала, що хтось зрадив партизанів. Шпиталь зруйнували, загинуло 20 хворих і обсуговуючий персонал.

Як я працювала в с. Варі, по-сусіству було с. Невістка, там вела садок Оля. Ввечері ми зустрічалися, гуляли понад Сяном. Стефа вела в с. Ізебека, Стаха в с. Глудні. Весело було, хоч була війна.

В гуртожитку, в семінарії постійно проводили концерти. Пам'ятаю наш хор, з яким ми їздили по всіх містах, а на конкурсі у Львові ми зайняли І-ше місце й отримали подяку від Митрополита Андрея Шептицького. Коли я поїхала в Устрики до нашого священника, він розповідав, що чув по радіо як прекрасно співав наш криницький хор.

Були гуртки по рисуванню. Вчителька проводила додаткові уроки. Ми все малювали з натури, вона ставила на стіл різні предмети.

Навесні 1945 року нас було виселено на Україну. Щоб заробити якісні гроші, я пішла на роботу в фінвідділ. Потім закінчила чернівецький фінансовий технікум, була на курсах два рази у Львові. Вийшла заміж за Винника Романа Михайловича, 1924 р.н., який був директором банку. Народила двох дітей – дочка Ольга стала прекрасним викладачем скрипки в музичній школі. Син Ігор – член Національної спілки художників України. Я з Олею є членами Національної спілки майстрів народного мистецтва України.

Одна внучка Соломія (дочка Ігора і Світлани) стала вихователем у садочку, закінчила Львівське художнє училище івано-Франківський університет, внучки Ірина і Наталя (дочки Ольги і Петра) закінчили Тернопільське музичне училище івано-Франківський університет. Іра Драбик-Механій – викладач в музичній школі м. Бережани, а Наталя Драбик-Сюсіко – артистка ансамблю обласної філармонії м. Івано-Франківська.

Ось такі плоди дала Українська учительська семінарія в Криниці.

Зеновія
Винник-Пудлик

ЗУСТРІЧ

І не думала ніколи,
Що зустрінемось колись.
Із Криниці наші долі
По всім світі розійшлися.
Були терни і невдачі,
І боління, і жалі.
Не забули ми, однаке,
Материнської землі, –
Хоч зорали чола зморшки,
Скроні вкрила сивина,
Не забули ми нітрошки,
Бо ж вона у нас одна!
Із її святим іменням
В Бережанах ми зійшлися.
Не впізнались друзі нині –
Не такі були колись.
У Криниці в віллі “Світі”
Вчилися ми під грім гармат.
З напуттям Митрополита,
Під опікою Карпат.
Хор, концерти, рідна мова
Дзвоном линула у світ
Аж сягала брами Львова
А пізніш – пізнала гніт.
Нас розсіяло по світі,
Як билинку в бурелом.
Ось зійшлися... в палких привітах,
Все згадалось що було.
Семинаріє в Криниці,
Наш низький уклін прийми,
Це ж твоя ясна десниця
В Світі нас вела людьми.

Бережани, 1991 р.

СПОГАД

Вільні, як орли,
Ми віки жили
В ріднім квітучім Надсянні,
Там творив свій слід
Український рід
В праці, піснях, і коханні.
Злий присунув кат,
Вигнав з рідних хат,
Впхав у вагони товарні,
Вивіз нас на схід,
Щоб стерти і слід,
Щоб ми пропали намарне.

Через біль-печаль,
Голод, холод, жаль,
Хресна лягла нам дорога,
Але кожен з нас в той жорстокий час
Братньо горнувся до свого.
Всім катам на зло
Серце нас вело
В рідне квітуче Надсяння.
Віра і любов
Нас вертає знов
В сторони наші кохані.

Бережани, 1991 р.

ШКІЛЬНИЙ СПОГАД

Згадаю Лемківшину я.
В молоді роки де жила.
Там до семінарії ходила
І гори зелені дуже любила.

Сонце сходило як усюди,
Люди там жили як в раю,
Худобу мали, сіно косили,
Овечок пасли отарою.

Ходила я на Яворину,
Не за годину там зайдла,
А йшли всі разом цілу днину
Підвечір прийшли до шатра.

І ночували там усі,
Рано ходили по росі.
Картоплю пекли, чай варили,
На усі гори ми дивились.

Було так гарно, весело мило,
Краса усіх нас удивила.
Огонь розклали, пісні співали,
На полонині танцювали.

23.11.1991 р.

З'їзд семинаристів
в Бережанах,
23.11.1991 р.
І випуск 1943 р.

З'їзд семинаристів
в Бережанах,
23.11.1991 р.
ІІ випуск 1944 р.

Студенти семинарії перед пам'ятником Богдану Лепкому. 1991 р.

Криницькі семинаристи на з'їзді в Бережанах в листопаді 1991 р.
перед пам'ятником Богдану Лепкому

На фото зліва на право:
Степан Дзямба, Петро Шафран, Степан Кицак, Іван Дрибчак та
Петро Чухта.

Використана література

1. Величко Осип. Альбом-альманах “Чарівна Криниця”.
  2. Філь Микола. Життєпис, статті дисертація. Мюнхен, 1997.
  3. Філь Ярослава. Життєпис, статті дисертація. Мюнхен, 1997.
  4. Маслей Максим. Св. п. Михайло Федак Смирний. Журнал Лемківщина, 2003. №495.
  5. Шафран Петро. Наше Слово. Варшава.
  6. Щерба Іван. “Дзвони Лемківщини”. Тернопіль, 1991.
  7. Швягла Ярослав. Завадка Риманівська. Львів, 2006.
  8. Кищак Степан. Корені Лемківської різьби”. Львів, 2003.
  9. Красовський Іван. Діячі науки і культури Лемківщини. Торонто-Львів, 2000.
  10. Бережанське Віче. 27.11.1991, Бережани.
  11. Чухта Петро. Наше Слово. 31.V.1992. № 22
-

ЗМІСТ

Передмова	3
Золотим плугом орали ми лемківський переліг	12
Педагогічний колектив української учительської семинарії в Криниці (1943 рік)	18
Визначні студенти української учительської семинарії в Криниці	28
Список всіх студентів 1940-1943 pp.	36
Семинаристи після розпуску семинарії в 1946 році	39
Спогади семинаристів	43
Зустріч семинаристів в Бережанах в листопаді 1991 року	46

*Наталя Ожібко-Волошинська
викладач рисунку
Української учительської семінарії в Криниці,
яка прививала любов у студентів до мистецтва,
учениця Олени Кульчицької*